

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

STALKING-FORMA NÁSILÍ STALKING-FORM OF VIOLENCE

Bakalářská práce: 10-FP-KSS-4020

Autor:

Petra Janíková

Podpis:

Adresa:

Pod Bohdalcem I. 1484/30

101 00 Praha 10

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal,CSc.

Počet

stran	Grafů	obrázků	tabulek	pramenů	Příloh
82	16	2	16	18	2+CD

V Liberci dne: 26.4.2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

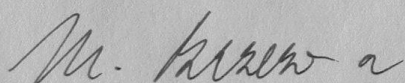
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (pro bakalářský studijní program)

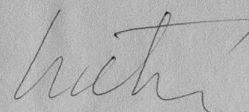
Pro (kandidát): Petra Janíková, DiS.
adresa: Pod Bohdalcem I. 1484/30, 101 00 Praha 10
studijní obor (kombinace): Penitenciární péče
Název BP: **Stalking-forma násilí**
Název BP v angličtině: **Stalking – Form of Violence**
Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 1. 4. 2010

děkan

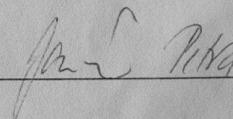
vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Petra Janíková, DiS.

Datum:

4. 6. 2010

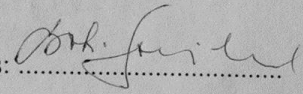
Podpis:

Název BP: STALKING – FORMA NÁSILÍ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Podpis:

Cíl: Charakterizovat problematiku týrání žen se zaměřením na nový fenomén stalkingu. Stalking-dlouhodobá forma tyranie. Jaká je typologie pachatelů stalkingu (psychologie stalkerů). Jaký je dopad stalkingu na oběť a následná péče.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů

Metody: Rozhovor

Literatura: ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: nakladatelství Alois Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ, Daria, HÁJEK, Stanislav. *Psychologie v právu*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-177-6.

PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychologie a psychiatrie*. 3. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2618-2.

PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-593-0.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0586-9.

VARGOVÁ-MARVANOVÁ, Branislava. *Partnerské násilí*. 1. vyd. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

Čestné prohlášení

Název práce: Stalking – forma násilí
Jméno a příjmení autora: Petra Janíková, DiS.
Osobní číslo: P08000181

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 26.4.2011

Petra Janíková

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Bohumilu Stejskalovi, CSc. za odbornou pomoc, vstřícnost a kritické připomínky při vedení mé bakalářské práce. Zároveň děkuji Mgr. Květuši Slukové, Ph.D, za cenné rady, trpělivost a konstruktivní připomínky k obsahové stránce práce. V neposlední řadě děkuji i svému manželovi a kolegyni PhDr. Hance Hejné za poskytnutou podporu a trpělivost, kterou se mnou měli během mého studia.

Název bakalářské práce: Stalking-forma násilí

Jméno a příjmení autora: Petra Janíková, DiS.

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2010/2011

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá relativně novým fenoménem – stalkingem, jako specifickou formou vztahového násilí. Cílem této práce je charakterizovat problematiku týrání žen se zaměřením na stalking – nebezpečné pronásledování a zjistit, jestli je veřejnost dostatečně informována o stalkingu jako novém trestném činu. Zda-li oběti ví, kde hledat pomoc a jaký je dopad stalkingu na oběť včetně její následné péče. Práce je rozdělena na teoretickou část a praktickou část. Teoretická část vychází z dostupných literárních zdrojů a vytváří východiska pro praktickou část. Zaměřuje se na vysvětlení stěžejního pojmosloví z oblasti stalkingu, charakteristiky pronásledovatelů a obětí. Obsahem praktické části je analýza informací získaných z dat, které jsou výsledkem průzkumu. Průzkum byl realizován formou rozhovoru a dotazníku. Rozhovor je cílen na zjištění informací o okolnostech stalkingu z pohledu oběti pronásledování. Rozhovor byl veden s 5 respondenty. Z dostupného vzorku bylo získáno několik základních tezí. Nejvýznamnější jsou dvě. Nejčastější forma stalkingu je partnerská (tzv. ex-partner stalking). Oběti tohoto typu stalkingu nemají informace, kde se o svém problému mohou poradit. Dotazník pro laickou a odbornou veřejnost v pomáhajících profesích byl zvolen pro doplnění představy o praktickém odrazu tohoto nového fenoménu. Výsledky dotazníkového šetření odkrývají rezervy v informovanosti odborné veřejnosti. Za největší přínos praktické části je považováno alarmující zjištění, že pracovníci v pomáhajících profesích nejsou v této problematice dostatečně proškoleni.

Klíčová slova : stalking jako forma násilí, charakteristika stalkerů, motivace k činu, oběti stalkingu, syndrom falešné viktimizace, institut krátkodobé ochrany, interdisciplinární tým, prevence

Title of Bachelor Thesis: Stalking – Form of Violence

Annotation:

This thesis deals with a relatively new phenomenon called stalking as a specific form of relationship violence. The goal of this thesis is to characterize the issue of abused women focusing on stalking, dangerous pursuit and find whether the public has enough information about stalking as a new crime. If the victims know, where to find a help and the impact of stalking for victims include the consecutive care. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part is based on available literature resources and creating basis for practical part. It is focused on explaining the main terminology of the stalking, the characteristics of stalkers and victims. The content of the practical part is an analysis of information of gathered data that result from the survey. The survey has been realized as a form of an interview and a questionnaire. The interview is focused on gathering information about the circumstances from the perspective of victims of stalking victimization. The interview was conducted with five respondents. A few propositions have been obtained from the available sample. The most important are two of them. The most common form of stalking is a partner stalking (also called as an ex-partner stalking). The victims of this type haven't any information, where to get advice about their problem. The questionnaire for general practitioners and the helping professions were chosen to complement an idea of a practical reflection of this new phenomenon. The results of the survey reveals gaps in awareness of professionals. The greatest contribution of the practical part is considered an alarming finding that workers in the helping professions are not adequately trained in this topic.

Keywords: stalking as a form of violence, characteristic of stalkers, the motivation to act, the victims of stalking, false victimization syndrome, short-term protection of the Institute, an interdisciplinary team, prevention

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Násilí ve vztazích mezi lidmi	12
1.1 Násilí na blízkých osobách	13
2 Stalking jako forma násilí	14
2.1 Historické souvislosti stalkingu	18
2.2 Stalking jako specifická forma domácího násilí	19
2.3 Právní zakotvení stalkingu	21
3 Stalker versus oběť – motivace k činu	23
3.1 Základní charakteristika pronásledovatelů	24
3.2 Posuzování nebezpečnosti stalkingu	27
4 Oběti stalkingu a jejich charakteristika	28
4.1 Věrohodnost	29
5 Syndrom falešné viktimizace	30
6 Možné přístupy řešení stalkingu	31
7 Důsledky dopadu stalkingu na oběť	33
8 Ochrana oběti stalkingu	35
8.1 Institut krátkodobé ochrany	35
8.2 Uplatnění intervenčního týmu v případech stalkingu	35
9 Možná prevence a ochrana proti stalkingu	40
PRAKTICKÁ ČÁST	43
10 Cíl praktické části	44
10.1 Stanovení předpokladů pro standardizovaný rozhovor	45
10.2 Stanovení předpokladů pro dotazník	45
11 Použité metody	45
12 Popis zkoumaného vzorku	46
12.1 Popis respondentů pro rozhovor	46
12.2 Popis respondentů pro dotazník	47
13 Průběh průzkumu	48
13.1 Průběh průzkumu technikou rozhovoru	48
13.2 Průběh průzkumu technikou dotazníku	48

14 Výsledky průzkumu a jejich interpretace	50
14.1 Výsledky rozhovoru.....	50
1. Představa typologie pachatelů stalkingu (psychologie stalkerů)	50
2. Dopad stalkingu na oběť a poskytovaná péče.....	50
14.2 Shrnutí výsledků rozhovoru.....	54
14.3 Výsledky dotazníku	55
14.4 Ověření předpokladů průzkumu	74
ZÁVĚR	76
NÁVRH OPATŘENÍ.....	78
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	82

ÚVOD

Tématem předložené bakalářské práce je stalking – nebezpečné pronásledování jako relativně moderní fenomén, který lze definovat jako specifickou formu vztahového násilí.

Toto téma bylo zvoleno s ohledem na to, že autorka práce pracuje jako sociální pracovnice v oblasti péče o rodinu a děti, kdy v rámci výkonu své profese poměrně často přichází do styku s oběťmi domácího násilí, u kterých se vyskytují i různé míry pronásledování. Klienti, kteří jsou zatěžkáni problémem souvisejícím s jakýmkoliv druhem násilí, jsou ve špatném psychickém stavu a velmi složité životní situaci, kterou řeší současně s péčí o jedno či více dětí.

Významná praktická změna při řešení otázky stalkingu nastala od 1.1.2010, kdy bylo orgánům činným v trestních věcech ulehčeno vyšetřování i stíhání pachatelů tohoto nebezpečného chování, a to začleněním nebezpečné pronásledování do nového trestního zákoníku pod § 354 jako trestný čin. Tímto je možno položit mezník pozitivního vývoje v oblasti postizitelnosti tohoto nebezpečného jednání. Do této doby praktický postih a vyšetřování narážely na legislativní normy, které pachatele při obhajobě svého jednání zneužívaly, neboť nebezpečné pronásledování nemělo jako trestný čin v zákoně jednoznačnou oporu.

Pro doplnění odborné zdatnosti při výkonu povolání autorky bylo využito široké nabídky školení, seminářů a studium v rámci celoživotního vzdělávání. Autorka je také členkou interdisciplinární komise, jejíž hlavním tématem je problematika domácího násilí.

Bakalářská práce odráží nejen již získaná teoretická a praktická zjištění na tomto odborném poli, ale i další počiny, které mají velký význam pro vypořádání se s tímto fenoménem z hlediska oběti i společnosti. Cílem předložené bakalářské práce je vymezení teoretického rámce fenoménu nebezpečného pronásledování nebo-li stalkingu jako specifické formy násilí.

Stalking ze života vychází a takto je nutné i k němu přistupovat. Teoretický a metodologický přístup k vymezení pojmů a souvislostí je základním předpokladem k většímu poznání problému. Je nemyslitelné o stalkingu uvažovat z čistě teoretických pozic. Nedílnou součástí pro ucelený přístup k problematice je i poznání autentických výpovědí jak obětí, tak lidí, kteří se z různých pozic se stalkingem potýkají. Z tohoto důvodu jsou v praktické části, za použití rozhovoru a dotazníku, ověřovány

předpoklady, které vycházely ze zkušeností získaných z osobního i profesního života autorky. První dva stanovené předpoklady se týkají veřejnosti (zda má veřejnost povědomí o existenci tohoto typu násilí a zda ví, že je kvalifikován jako nový trestný čin). Třetí předpoklad se týká obětí, u kterých se předpokládá, že nevědí, kde mají hledat pomoc.

Rozhovor byl veden s celkem 5 respondentkami. Všechny jsou vedené jako oběti stalkingu v rámci policejního vyšetřování. Dotazník byl zaměřen na zjištění informovanosti o tomto fenoménu u laické i odborné veřejnosti (v pomáhajících profesích a policie).

Smyslem a účelem této práce je, jak z výše uvedeného vyplývá, přispět k hlubšímu poznání společensky i osobně velmi nebezpečnému jevu – stalkingu. Velký důraz je v případě této práce kladen na výsledky vzešlé z praktické části práce. Jmenovitě na zjištění, že lze do jisté míry vyrovnaně srovnávat povědomí o stalkingu u laické i odborné veřejnosti. Je potěšitelné, že zvláště díky přispění médií a jejich pořadů, má laická veřejnost povědomí na vyšší úrovni, než byl předpoklad, který byl stanoven na počátku praktické části. Zcela alarmující je však stav informovanosti u tzv. odborné veřejnosti.

Jak z dosud realizovaných studií o stalkingu vyplývá (některé jsou uvedeny v následující textu), nejčastější formou stalkingu je tzv. ex-partner stalking. S touto formou se při výkonu své práce autorka také setkává. Z osobní zkušenosti z poradenské a krizové pomoci obětem obtěžujícího jednání lze vyvodit, že s teoretickou, ale hlavně praktickou výbavou z oblasti domácího násilí nelze vystačit. Je to právě proto, že jde ve většině případů o bývalé partnery, kde pravidla ochrany před domácím násilím nelze uplatnit.

Přispěje-li tato práce k tomu, že podnítl vyšší zájem odpovědných institucí o zajištění nabídky odborného vzdělávání pracovníků, kteří se stalkingem přicházejí do styku a bude motivovat pracovníky v pomáhajících profesích k prohloubení svých znalostí a dovedností v práci s oběťmi stalkingu, pak lze hovořit o tom, že splnila svůj smysl.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Násilí ve vztazích mezi lidmi

Násilí mezi lidmi je ve společnosti již po desetiletí považováno za okrajovou záležitost, týkající se především sociálně nejslabších vrstev, minoritních skupin a skupin duševně nemocných jedinců. Postupným vývojem společnosti dochází i k rozšíření tohoto fenoménu mezi ostatní vrstvy společnosti a to například mezi jedince s vyšším vzděláním, sociálním statusem a výskytem v majoritní společnosti.

Problematika násilí se týká nejen samotných pachatelů a jejich obětí, ale nevyhnutelně též zasahuje do života okolí oběti a pachatele. Ovlivňuje především ostatní členy rodiny a jejich děti, kteří jsou většinou svědky konkrétního násilí, kterému tiše přihlíží. Může zasahovat i do života sousedů v domě, kde se násilí vyskytuje. Takto působí i na pracovníky v pomáhajících profesích, kteří poskytují pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem.

Ze statistik WHO vyplývá, že v Evropě je násilí mezi lidmi třetí nejčastější příčinou úmrtí a to především u mladých osob ve věkové kategorii od deseti do devětadvaceti let. Jde však pouze o špičku ledovce, protože ke každému smrtelnému případu je potřeba přičíst odhadem asi dalších dvacet hospitalizací, které nekončí přímým následkem, tedy smrtí.

Nárůst míry násilí je připisován celé řadě faktorů. Jedná se především o faktory ekonomické, politické, sociální a kulturní, které jsou ve vzájemné interakci a podle míry jejich zastoupení ovlivňují i druh užitého násilí. Vzhledem k jednoznačně převažujícímu počtu žen, obětí násilí, bude pro zjednodušení práce s textem užíván termín oběť v ženském rodě a pachatel v rodě mužském. I přes toto omezení nelze popírat fakt, že obětí násilí se stávají i muži.

Jedním z důvodů nárůstu násilí mezi lidmi je také lidská lhostejnost jako projev způsobu života tzv. moderního člověka. Nečinnost lidí je dobrým podhoubím pro všeobecný nárůst nežádoucího jednání vedoucího ke kriminální činnosti a násilí napříč celým společenských spektrem.¹

¹ MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Dana. *Partnerské násilí*. 1 vyd. Praha: 2008, s. 10

1.1 Násilí na blízkých osobách

Lze vytušit, že k násilnému chování dochází nejčastěji ve vztahu partnerském. Nevědomým cílem násilného chování proti blízké osobě není však zničení vztahu, ale právě naopak připoutání se k oběti.

Podle deklarace OSN o odstranění násilí na ženách z roku 1993, čl. 1, se za násilí páchané na ženách považuje každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo duševní újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takových činů, jaké mohou být zastrašování a úmyslné omezování svobody a to jak ve veřejném, tak i soukromém životě.²

Podle toho, jakou oblast lidského života násilí zasáhlo, jsou rozlišovány různé druhy násilí. V žebříčku nejčastěji se vyskytujících násilí dominuje násilí v rodině, tzv. domácí násilí, které lze obecně rozlišit na partnerské a transgenerační nebo-li mezigenerační. Partnerským násilím rozumíme násilné chování v intimních vztazích mezi manželem a manželkou, druhem a družkou. Za mezigenerační násilí považujeme násilí směřující od rodičů k dětem a naopak, tedy násilí mezi rodiči a dětmi nebo násilí mezi prarodiči a vnoučaty atd..

V dnešní době již není výjimkou ani násilí páchané na seniorech, které bylo po dlouhou dobu tabuizováno, a proto se o něm začíná více hovořit až v posledních letech. Násilí páchané na seniorech se odborně nazývá syndrom EAN (Elder Abuse and Neglect). Pod tímto pojmem si můžeme představit špatné zacházení se seniory formou týrání, zneužívání nebo zanedbávání, které může mít podobu jednorázového či opakovaného fyzického, psychického (emocionálního) nebo finančního „útoků“.³ I u nás již není výjimkou, že se zakládají různá občanská sdružení, která se zabývají touto tematikou, jmenovitě např. Život 90, Senior linka, Intervenční centrum atd..

Obecně lze říci, že základním znakem násilí je jeho dlouhodobost, opakovanost, nerovnoměrné postavení mezi agresorem a jeho obětí (jasně definované role) a ve většině případů i zvýšené riziko zvětšující se intenzity násilí.

V dostupné literatuře zabývající se touto tematikou jsou v dnešní společnosti rozlišovány tyto základní formy násilí:

² MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Dana. *Partnerské násilí.*

1 vyd. Praha: 2008, s. 10

³ ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi.* 2 vyd. Praha: 2005, s. 130

- ∞ Fyzické – zanechává na oběti viditelné znaky např. podlitiny, zlomeniny, stopy po škrcení atd.
- ∞ Sexuální – vynucování sexuálního styku nebo sexuálních praktik až po znásilňování
- ∞ Psychické – zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického, typickým projevem jsou výhrůžky, zastrašování, šikana, ponižování, obtěžování, pronásledování, neustálé vzbuzování strachu u oběti
- ∞ Ekonomické – jedná se o omezování přístupu k financím až úplnému odnímání finančních prostředků oběti, znemožnění docházky do zaměstnání za účelem vydělání si vlastních finančních prostředků a tím vyvolání závislosti na pachateli
- ∞ Sociální izolace – zákaz návštěv rodiny a přátel, omezování kontaktu s okolím

Masivním vstupem informačních technologií do běžného života lidí dochází i k podmiňování a zvyšování se četnosti výskytu nových pojmů v oblasti trestné činnosti jako např. kyberšikana, kyberstalking, sexting (rozesílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem), kybergrooming (komunikace prostřednictvím internetu, při které chce virtuální uživatel protistranu donutit k osobní schůzce s dalším podtextem) atd..

Lze říci, že tak jak se vyvíjí lidstvo, by mělo dojít i k neustálému vývoji nových technik, způsobů prevence a ochrany proti novým typům útoků jak na jedince tak i na společnost.

Při analýze problému stalkingu ve všech jeho formách, je nutné upozornit na to, že pouze ve výjimečných případech můžeme shledat jednotlivé formy izolovaně. V podstatě vždy se jednotlivé formy stalkingu doplňují a prolínají.

2 Stalking jako forma násilí

Pojem stalking je považován za relativně moderní fenomén, který lze definovat jako specifickou formu vztahového násilí, jehož základním znakem je násilné a nežádoucí pronikání do soukromé sféry oběti a to takovým způsobem, že u oběti vzniká důvodný pocit strachu a ohrožení. Stalking lze také chápat jako specifickou formu agrese vůči druhé osobě.

Anglický výraz „stalking“ označoval původně v řeči lovců stopování, přiblížení se k lovené zvěři. V kriminologickém smyslu je definován jako úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost.⁴

Pod pojmem stalking se dále rozumí excesivní (tj. z normy vybočující) a soustavné (tj. opakující se a dlouhodobé) obtěžování jiné osoby projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti a zájmu. Stalking je za zločin označován od 90. let 20. století.

V běžné verzi má stalking tři fáze, které se mohou v reálných situacích různě prolínat:

- ∞ pronásledování na dálku neboli obtěžování (jde o počáteční a nejmírnější fázi)
- ∞ pronásledování na blízko (vyhledávání fyzické blízkosti oběti, pokusy o přímý kontakt s ní)
- ∞ nebezpečné pronásledování obsahující vyhrožování násilím nebo přímé agrese vůči majetku, zdraví nebo životu oběti, někdy i třetích osob.⁵

O stalkingu se diskutuje především v oblasti kriminologie, kriminální psychologie a trestního práva. Příмым následkem stalkingu je závažné narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti. Ve forenzní psychologii je stalking obecně považován za specifickou formu vztahového násilí, jejíž hlavním znakem je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti. Pod pojmem stalking se tedy nezahrnuje pouze erotický obdiv vedoucí ke vtíranému chování. Patří sem i různé formy psychického terorizování, vedeného nenávistí a pomstou, ale může jít i o záští motivované pronásledování na bázi zaměstnaneckých vztahů, privátních kontaktů, obchodních vztahů nebo profesionálních kontaktů či sousedských vazeb.

V případě pronásledování nejde jen o momentální ventilování emocí, ale skrývá se za ním i určitá myšlenka, záměr nebo umanutý úmysl. Má zcela odlišný psychologický základ. Z agresivní komunikace a chování se stává soustavný agresivní program, jehož znaky jsou opakování, vytrvalost a soustavnost.⁶

⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: 2009, s. 225

⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat? *Právo a rodina*. 2009. č. 7, s. 3

⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vyd.. Praha: 2008, s. 53-54

Podstatou stalkingu je fakt, že se vždy točí kolem vztahů, nezávisle na tom, zda se jedná o vztahy reálné nebo iluzorní. V reálných vztazích vzniká stalking jako reakce na problémy nebo konflikty a představuje disfunkční vzorec chování pro řešení vztahových krizí a kolapsů. Nejčastěji, téměř v polovině případů, vzniká stalking v konfliktních intimních vztazích, dále pak ve vztazích profesních, pracovních a sousedských.

Další příčinou vzniku stalkingu může být neschopnost unést jednostranné ukončení intimního partnerského vztahu – **tzv. ex-partner stalking**. V tomto případě je motivací stalkera snaha obnovit zkrachovaný vztah nebo snaha se pomstít za rozchod. V mnoha případech se oba motivy lásky a nenávisti prolínají. Tomuto odpovídá i obsah nevyžádaných vzkazů prostřednictvím SMS zpráv, telefonátů, e-mailů atd.. V iluzorních vztazích je problém vztahové dynamiky opačný. Stalking není z pohledu stalkera reakcí, ale naopak akcí. Podnikáním jednotlivých akcí chce stalker vztah iniciovat a navodit. Chce vytvořit to, co zatím existuje pouze v jeho představách. Příkladem může být umanutý ctitel, který si ve své mysli zkonstruoval idol a idealizovaný vztah, který se snaží zachovat. Vyhlédnutou oběť skutečně zná (jde např. o kolegyni z práce) nebo si ji vyhlédl zprostředkovaně např. v médiích. Do této kategorie spadá i specifická varianta pronásledování celebrit.⁷

V současnosti existují různé přístupy ke klasifikaci stalkingu. Liší se v tom, jaká hlediska se pro utřídění využívají (typ vztahu, obsah komunikace stalkera, motivy stalkera, přítomnost psychopatologického chování atp.). Pro první posouzení věci je účelné vycházet z konkrétních způsobů chování stalkerů. Podle toho lze v rámci stalkingu rozlišit:

- ∞ případy obtěžování
- ∞ případy pronásledování
- ∞ případy pronásledování s vyhrožováním (nebezpečné pronásledování v užším slova smyslu)

Obtěžování představuje nejmírnější podobu stalkingu. V odborné literatuře je tato varianta označována jako tzv. distální stalking. Pachatel „atakuje“ oběť z prostorové nebo virtuální dálky. Identita pronásledovatele může být oběti anonymní nebo je známa. Pronásledovatel vyhlédnutou osobu zaplavuje množstvím různých sdělení, zpráv,

⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování. *České vězeňství*. 2009. č. 3, s. 22

vzkazů někdy i fotografií nebo dárků, které zasílá různými telekomunikačními médii nebo poštou.

Pronásledování (tzv. proximální stalking) již zahrnuje více či méně otevřený kontakt mezi obětí a pachatelem. Patří do něj nepřehlédnutelné známky přítomnosti pronásledovatele jako např. zanechávání vzkazů za stěračem nebo uvnitř vozidla oběti, ničení jejího majetku, vzkazy na dveřích bytu nebo v kanceláři na jejím pracovišti. V případě pronásledování se objevují i razantnější pokusy o přímý kontakt s obětí. Patří sem zjevné sledování oběti, fyzické napadení oběti na veřejnosti, pokusy přímo vniknout do jejího soukromí. Tato varianta je zpravidla kombinací obtěžování a pronásledování.

Pronásledování s vyhrožováním představuje nejvyhrocenější podobu stalkingu. Pronásledovatel na dálku (prostřednictvím dopisů, SMS zpráv, e-mailů, telefonátů nebo prostřednictvím třetí osoby) a v přímém kontaktu, vyhrožuje oběti vážnou újmou či ztrátou. Stalker může zastrašovat oběť i vlastní sebevraždou, odebráním nebo únosem společných dětí nebo ublížením třetím (blízkým) osobám.

Stalking je nutné odlišit od jiných podob tzv. „**psychoteroru**“, který je v určitých aspektech podobný. „Psychoteror“ má od stalkingu však odlišnou podstatu, zcela odlišnou dynamiku a v praxi vyžaduje i rozdílný přístup řešení. Mezi „psychoteror“ lze zahrnout:

- ∞ mobbing
- ∞ sexuálně či mocensky motivovaný telefonní teror
- ∞ pronásledování jedince určitou skupinou (sektou) či institucí

Mobbing se na rozdíl od stalkingu odvíjí v pracovním prostředí. Do mobbingu spadají situace, ve kterých se kolega/kolegyně na pracovišti fixuje na určitou spolupracovnici nebo určitého spolupracovníka. Vytrvale a proti jeho/její vůli ho/ji obtěžuje projevy svého erotického poblouznění.

Telefonní teror má nejčastěji podobu obscénních telefonátů popř. sdělování šokujících zpráv.

Pronásledování určitou skupinou či institucí je prováděno pod tlakem, který může připomínat pronásledování. V tomto tlaku se občas ocitají i členové radikálních skupin nebo sekt, kteří se odhodlali k ukončení členství a k jejich vystoupení. Totéž se

může přihodit osobám, které jsou určitou semknutou skupinou považovány za nepřítel (policisté, státní zástupci, kteří vedou vyšetřování proti danému uskupení atd.).⁸

2.1 Historické souvislosti stalkingu

Stalking je označován za zločin 90. let 20. století. V polovině 90. let přijaly první státy (USA, Velká Británie, Austrálie) tzv. anti-stalkingové zákony a brzy je následovaly i další země jako Belgie, kde byla skutková podstata stalkingu zahrnuta do trestního zákona v roce 1998 a Holandsko v roce 2000. Rakousko zavedlo trestnost stalkingu od 1.7.2006, SRN dále pak od 1.1.2007.

V oblasti psychiatrie se podobný jev vyskytuje již poměrně dlouhou dobu. Již v 18. století psychiatr Pinel a následně jeho žák Esquirol, se zabývali popisem a objasněním tzv. erotomanie (tj. patologické vazby na jinou osobu, která se projevuje alespoň zpočátku jako umanutý obdiv nebo erotická náklonnost), kterou dávali do souvislosti s jinými monomániemi (např. pyromanie nebo kleptomanie).

Francouzský psychiatr De Clérambault jako první upozornil, že motivem vždy nemusí být nezpracovaná láska, erotika nebo sexualita. Větší míru přikládal pýše, pocitu mimořádnosti sebe sama a narušení kontaktu s realitou. V průběhu první poloviny 20. století nabídla psychiatrie a psychologie řadu pokusů o vysvětlení milostného pronásledování jako psychopatologického jevu. V druhé polovině 20. století došlo ke změně názorů, kdy z ryze psychiatrického problému se umanuté obtěžování druhé osoby nevyžádanou pozorností pozvolna stává problémem pro další vědní obory především pro ty s těsnou vazbou na kriminalitu. Může za to především rozšíření počtu případů, které se z psychiatrických ambulancí nebo léčeben stěhovaly do soudních síní.

Nové podoby pronásledování, které se postupem času objevily (telefonní teror, kyberstalking, expartner – stalking atd.), přispívají k ústupu psychiatrizace problému. Tradiční pojem erotomanie je nahrazen výrazem „stalking“, který zahrnuje rozsáhlejší škálu jevů a zvýrazňuje především spojitost intenzivního systematického pronásledování s násilím. Do popředí se dostávají opomíjené otázky jako např. ochrana oběti nebo pravděpodobnost změny pronásledování v přímé fyzické násilí vůči oběti popř. třetí osoby. V pojmu stalking tedy není zahrnut pouze erotický obdiv vedoucí ke

⁸ Metodický pokyn Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8 pro MOP Praha. *Nebezpečné pronásledování*

vtíravosti. Jsou zde zahrnuty i různé formy např. psychického terorizování, vedené nenávislí a pomstou.⁹

Ve druhé polovině 20. století mění stalking svou tvář. Svůj podíl na tom nesou především změny ve společnosti. Mezi dva významné faktory se zapisují především moderní komunikační prostředky a postmoderní kultura.

Moderní doba umožňuje díky technickému pokroku daleko efektivnější způsoby pronásledování. Pronásledovatel se nemusí spoléhat na poštovní doručování dopisů, protože zaslání SMS zpráv je jednodušší, rychlejší a účinnější. Nové formy, jako např. kyberstalking (tj. zneužívání internetu k obtěžování a pronásledování), otevírají dříve netušené varianty pronásledování.

Na stalkingu se podepisuje i duch doby. Tradiční životní hodnoty jsou rozkolísány. Pro mnoho lidí je stále obtížnější najít odpověď na otázku, co pro ně znamená spokojený život. V mnoha ohledech se posunují i hranice norem a to především v oblasti mezilidských vztahů, sexuality i násilí. V neposlední řadě se tento posun projevuje i v oblasti pronásledování. Stalking se z ryze psychiatrické záležitosti (tj. erotické poblázněnosti) rozšířil a postihuje širší paletu vztahů. Pronásledovatelé už nejsou jenom osoby, které se dají na první pohled označit jako „případ pro psychiatra“, vedle erotických důvodů může být stalking veden i pomstychtivostí a záští.¹⁰

Novou podobu stalkingu lze shrnout takto:

- ∞ stalking je technicky vzato jednodušší
- ∞ jsou objeveny nové způsoby a formy pronásledování (podle motivace, podle osobnosti stalkerů, podle vztahů, do kterých násilí proniká)
- ∞ dochází i k většímu výskytu jevu a ke kriminalizaci stalkingu¹¹

2.2 Stalking jako specifická forma domácího násilí

Domácí násilí a pronásledování bývalým partnerem představují dvě samostatné verze partnerského násilí. Mohou se vyskytovat jak izolovaně, tak i ve vzájemném propojení. Vysoká vazba mezi pronásledováním a domácím násilím je všeobecně považována za prokázanou, ale i přesto je předmětem mnoha sporů. Při jejich řešení se

⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vyd. Praha: 2008, s. 53-54

¹⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování. *České vězeňství*. 2009. č. 3, s. 23

¹¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat? *Právo a rodina*. 2009. č. 7, s. 2

vychází především ze srovnávání pachatelů a obětí obou forem partnerského násilí, přičemž výsledky zjištění lze shrnout do těchto základních bodů:

- ∞ oběť domácího násilí a oběť ex-partner stalkingu nejsou totožné už především proto, že k oběma obětem se musí přistupovat odlišně jak v poskytnuté pomoci, tak ve způsobu intervence
- ∞ oběti ex-partner stalkingu vyhledávají pomoc dříve než oběti fyzického domácího násilí. Jsou aktivnější ve vyhledávání zdrojů pomoci. Významnou roli hraje i fakt, že oběti pronásledování nežijí ve společné domácnosti s ohrožující osobou, a proto mohou nepozorovaně vyhledat pomoc oproti obětem domácího násilí, které jsou svým partnerem neustále hlídány a kontrolovány
- ∞ neexistuje pravidlo, že všechny případy domácího násilí se překlopí do pronásledování, pouze určitá část násilných osob pokračuje v domácím násilí cestou pronásledování bývalého partnera¹²

Za dominantní znak pronásledování bývalým partnerem je považováno zvýšené riziko fyzického násilí. Existuje vysoká pravděpodobnost, že pronásledovatel se zátěží domácího násilí přejde od čistě psychického teroru (telefonování, e-mailování, slídění) k fyzickému násilí, které obvykle graduje. Nakonec může dojít i k tomu, že pronásledovatel fyzicky napadá i oběť, jejich známé a příbuzné. V tragických případech agrese vůči oběti pronásledování graduje do vražedného jednání.

Některé výzkumy se zaměřují i na identifikaci konkrétních pozorovatelných projevů domácích násilníků, které by signalizovaly zvýšené riziko pronásledování do budoucna. K varovným signálům byly např. přiřazeny následující vzorce chování domácího násilníka v průběhu existence vztahu: úzkostná vazba (nechce žít bez partnerky, neustále prosí o novou šanci pro obnovení vztahu), projevy vlastnictví, emocionální výkyvy od totální oddanosti až po výbuchy agrese, falešné usmíření (opakované zahrnutí dárky, opakované ujištění, že vše napraví).

Jak bylo již shora uvedeno, stalking a domácí násilí má mnoho společných znaků. Tím nejpodstatnějším je společný jmenovatel, kterým je hrozba napadení oběti. To je hlavní důvod toho, proč se při trestně-právním řešení případů stalkingu otevírá problém ochrany oběti. U domácího násilí je na rozdíl od nebezpečného pronásledování nejdůležitější

¹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Jde po mě můj bývalý. *Psychologie dnes*. 2008, č. 6, s. 20-23

existence, tj. trvání partnerského vztahu. Stalking naopak probíhá v ukončeném partnerském vztahu, tj. po odluce či rozvodu partnerů. Zatím se nedá říci, jaké jsou přesné indikátory překlopení domácího násilí do nebezpečného pronásledování bývalým partnerem.

Mezi hlavní kritérium, které je podstatné pro oddělení domácí násilí a nebezpečného pronásledování je skutečnost, že domácí násilí se odehrává ve stále trvajícím partnerském vztahu a stalking naopak probíhá v partnerském vztahu ukončeném, tj. po odluce nebo rozchodu partnerů popř. ve vztahu, který nikdy neexistoval (pronásledování celebrit). V současné době se věnuje velká pozornost především pronásledování spojeném s domácím násilím. Pro tento typ byl vytvořen posuzovací systém SARA DN (viz příloha A), který již úspěšně používá Policie ČR.

Výzkumy z oblasti kriminologie a viktimologie potvrdily, že značnému počtu partnerských vražd předchází určité typické okolnosti. Tyto „předzvěsti“ možné agrese bývají označovány jako rizikové faktory. Signály svědčící pro zvýšené riziko agresivního napadení ze strany životního partnera mohou být dramatické momenty, stabilizátory, náhlý stav hněvivého rozhořčení spojený s trpkým zklamáním („embitterment“), hrozby likvidační agrese u domácího násilí a stalkingu.

Přítomnost domácího násilí v aktuálním partnerském vztahu nebo stalkingu v ukončeném partnerském vztahu vždy znamená důležitou okolnost pro posuzování míry či stupně ohrožení oběti na zdraví a životě. Pokud se k probíhajícímu domácímu násilí nebo k probíhajícímu stalkingu připojí výhrůžky zabitím ze strany násilné osoby, je třeba je brát vážně. Ohrožené osoby by měly minimalizovat každou při a roztržku. Pro nezbytná konfliktní jednání by měly využít prostředníka, nejlépe neutrální osobu s autoritou, např. právního zástupce. V závažných případech je nutné doporučit, aby se potenciální oběť přestěhovala popř. na čas ukryla mimo místo bydliště.¹³

2.3 Právní zakotvení stalkingu

Od 1.1.2010 vstoupil v účinnost nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., ve kterém je zakotvena možnost stíhání chování, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a to nebezpečného pronásledování (dle § 354 tohoto zákona). Česká republika se tak přiřadila k těm zemím Evropské unie, které zareagovaly na mezery ve včasné a účinné ochraně oběti stalkingu.

¹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Stalking-vybrané poznatky o nebezpečném pronásledování. *Metodický pokyn pro pracovníky OSPOD v rámci interdisciplinárního týmu*

To, co dělá z pronásledování kriminalizovatelné jednání, je opakované a vytrvalé pokračování v nevyžádaných kontaktech s obětí. Stejně jako u domácího násilí i u stalkingu se jasně rozdělují role – na straně jedné oběť trpící intenzivním pocitem strachu a bezmoci, na straně druhé pachatel či ohrožovatel, který oběť terorizuje.

Kriminalizace stalkingu je nepochybně pozitivním krokem pro řešení konkrétních případů v praxi. Umožňuje alespoň částečně chránit oběť a pro pachatele představuje jak sankci, tak i šanci. Po uzákonění nového trestného činu stalkingu volala značná část odborné veřejnosti z řad kriminologů, psychologů, psychiatrů atd.. Trestní zákoník postihuje pouze nejzávažnější formy stalkingu. Pro všechny formy je pak společné, že musí jít o dlouhodobé pronásledování jiného a zároveň toto jednání musí být způsobilé vzbudit v jiném důvodnou obavu o život nebo zdraví vlastní či osob blízkých. Pokud jednání pachatele nebude (objektivně posuzováno) způsobilé vzbudit uvedenou obavu v oběti stalkingu, nepůjde o trestný čin dle platné právní úpravy.

Nebezpečné pronásledování nebo-li stalking je od 1.1.2010 nově uzákoněn v § 354 nového trestního zákoníku číslo 40/2009 Sb.. Česká republika se tak přiřadila k těm zemím v Evropské unii, které považují urputné obtěžování druhé osoby nevyžádanými projevy zájmu za nežádoucí a nebezpečné.

V § 354 nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., se uvádí, že „*kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že:*

- a. vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,*
- b. vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
- c. vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
- d. omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života,*
- e. zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu*

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu a jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin viz výše:

- a. vůči dítěti nebo těhotné ženě*
- b. se zbraní nebo*

- c. *nejméně se dvěma osobami (předpokládá se, že na činu pachatele se podílejí alespoň další dvě osoby – může jít o spolupachatelství § 23 nebo o účastenství ve formě organizátorství nebo pomoci § 24 odst. 1 písm. a), c)*“

V novém trestním zákoníku nejsou opomenuty i další dva paragrafy, které se stalkingem souvisejí. Jedná se především o § 353 nebezpečné vyhrožování a dále § 352 násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci.

V prvním odstavci § 352 je chráněna skupina obyvatelů, ve druhém a třetím odstavci je kromě skupiny obyvatel zajištěna i ochrana jednotlivce. V obou odstavcích je rovněž postihováno pouhé vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví (viz § 122 odst. 1 tr. zák.) nebo škodou velkého rozsahu (nejméně 5.000 000,- Kč, viz § 138 odst. 1 tr.zák.).

V § 353 (nebezpečné vyhrožování) odst. 1 se uvádí, že kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti. Odstavec 2 informuje, že odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo vůči dítěti či těhotné ženě, se zbraní, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jeho povinnosti nebo na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání atd.¹⁴

Je otázkou, zda-li toto právní zakotvení stalkingu je dostačující.

3 Stalker versus oběť – motivace k činu

Motivace k pronásledování (stalkingu) bývalého partnera či partnerky vychází z dřívějšího vztahu, k němuž se pronásledovatel stále upíná. V závažných případech se pronásledovaný cítí odvržený, šíří se pocity hořkosti a nepřátelství vůči oběti. Monitoruje její další život a těžko snáší její úspěchy v době po rozchodu. Při pronásledování jedná s horkou hlavou. Právě touto emocionálností a orientací na minulost se diametrálně liší od stalkera se sadistickými prvky, který je orientován na přítomnost a jeho násilí je chladné a až neúprosně kalkulované.

V průměru jsou bývalí partneři násilnější než pronásledovatelé, které oběť sice zná, ale neměla s nimi intimní vztah. Na druhé straně však neplatí, že všichni

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1 vyd. Praha: 2009, s. 430-432

pronásledovatelé z řad bývalých intimních partnerů se po zániku vztahu uchýlí k násilí. Zatím se zdá, že jedním z nejpevnějších predikátorů násilí je vazba pronásledování na předcházející domácí násilí.

Stalking, který se odehrává v rámci trvajících či ukončeného partnerského vztahu nebo i mimo něj a jeho intenzita může být různá. Pokud se pronásledovatel zaměří na cizí osobu, nejde mu ani tak o ni, protože ji vlastně ani z důvěrného kontaktu nezná. Motivem je zde spíše představa, kterou si ve svém pokřiveném vnímání situace o svém terči vytvořil. Může se upnout na povrchně známé osoby z pracoviště nebo bydliště nebo zcela na cizí osoby známé z médií. Za skutečné motivy pronásledování jsou pokládány:

- ∞ vyhledávání blízkosti (kontaktu) s vyhlédnutou obětí (asi 28 % případů)
- ∞ získání totální kontroly nad životem oběti (asi 36 % případů)
- ∞ rozhodnutí zničit blaho, tedy psychické i tělesné zdraví oběti¹⁵

3.1 Základní charakteristika pronásledovatelů

V poslední době bylo prováděno mnoho výzkumů, které se snažily zjistit, které povahové vlastnosti jsou pro pronásledovatele typické. Skupina pronásledovatelů byla a je podrobena různým psychologickým testům, které měly za cíl najít společné charakteristiky. Za nejzajímavější patří dva výstupy:

- ∞ některé psychologické studie se klaní k závěru, že pronásledování je více ovlivněno osobností pachatele než situačními faktory. Zjednodušeně lze říci, že problém spočívá v pachateli (v jeho osobnosti), nikoli v oběti. U většiny pronásledovatelů se jako hlavní zdroj problémového chování zjišťuje tzv. nejistá vazba projevující se citovou ambivalencí, nejistotou, agresivitou a neschopností řešit závislost ve vztahu. Ovlivnitelnost charakteristiky pachatele, která se utváří v raném dětství vzniká na základě interakce dítěte s matkou.
- ∞ jiné studie poukazují také na významné odlišnosti v osobnosti mužských a ženských pachatelů tohoto deliktu. Rozdíl spočívá ve schopnosti řešit problémy. Vypadá to, že muži se upínají na toto obtěžující chování proto, že neumí řešit vztahové problémy jiným způsobem. Ženy naopak volí stalking zcela programově a kontrolovaně.¹⁶

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: 2008, s. 55

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: 2008, s.70-73

S přihlédnutím k těmto hlediskům se dá hrubě představit charakteristika pěti typů stalkerů:

∞ **Typ 1 - pronásledování ex-partnerem**

Četnost výskytu činí až 50% všech případů pronásledování. Riziko násilností ze strany pronásledovatele je značné. V anamnéze vztahu lze často zjistit domácí násilí. Motivace k pronásledování vyplývá z dřívějšího vztahu. Pronásledovatel se cítí jako odvržený partner a ve svém prožívání je upoután k minulosti. Pro pachatele je typická hostilita, negativní emoce, při pronásledování dovedou uplatnit chladnou kontrolu. Nevadí jim zájem policie. Výhrůžky směrem k oběti by se měly brát vážně. Doporučuje se přerušit kontakt mezi obětí a vyhrožovatelem.

∞ **Typ 2 - pronásledování umanutým obdivovatelem**

Četnost výskytu tohoto jevu se pohybuje kolem 18 %. Podle věku se rozlišují dva podtypy: mladý obdivovatel a obdivovatel středního věku. Terč pronásledování je spíše „idolem“ než „obětí“. Idol tvoří střed prožívání pachatele, dominuje v jeho fantazii. Pronásledovatel se sice pokouší o kontakty s idolem, v tomto případě však nebývá přítomné zvýšené riziko fyzické agrese. Pronásledování „poblázněným“ ctitelem představuje měkčí variantu, která má podobu obtěžování z důvodu údajné zamilovanosti. Stalker touží po romantickém vztahu s vyhlédnutou obětí, jeho fantazírování bývá častěji romantické, pozitivní.

∞ **Typ 3 – fixovaný pronásledovatel s psychickými poruchami**

Četnost vyskytuje je zhruba ve 20% případů. Jsou rozlišovány dva podtypy podle nebezpečnosti. Méně nebezpečný fixovaný pronásledovatel zaměřující se především na ženy, se kterými přichází do kontaktu profesně (jako klient či jako kolega). Projevy ukazují na poruchu osobnosti a chování (psychopatie). Tento typ žije v iluzorní představě o reálnosti ideálního vztahu s pocitem, že i oběť si přeje kontakt s ním. Kontakt s realitou mívá zachován, tzn. pronásledovatel je způsobilý k právním úkonům, je přičetný a netrpí psychotickými poruchami. Vyniká spíše ve schopnosti manipulace než k přímým hrozbám. Fixovaný pronásledovatel se zvýšenou nebezpečností se vyznačuje závažnějším stupněm psychického narušení. Často je evidován policií z důvodu problematického chování. V jeho anamnéze bývají sexuální nápadnosti i agresivní projevy, bývá nevypočitatelný. Typický pro něj je výskyt v nepravidelných časech na různých místech.

∞ Typ 4 – sadistický pronásledovatel

Četnost výskytu těchto pachatelů se odhaduje na zhruba 12 %. Tito pachatelé vykazují značnou nebezpečnost. Jejich hlavním znakem je snaha o úplnou kontrolu života oběti. Mají sklon k eskalaci kontroly oběti a zastrašování. Postupují s nápadnou citovou chladností a okolí je vnímá jako psychopatické osobnosti. Vůči oběti střídají projevy násilností a laskavosti, proto oběť ztrácí schopnost orientace v situaci. Oběti se doporučuje okamžitá izolace od pronásledovatele. Pobyt oběti je často nutné utajovat, protože pachatel má tendenci ji vyhledat a získat zpět pod svou kontrolu. Sadisté bývají inteligentní a umí předvídat možné postupy formálních autorit. Vyznačuje se obratností v komunikaci, v manipulaci, u nezasvěcených a na veřejnosti umí vzbudit dobrý dojem. Bývají egocentričtí, záłudní, arogantní s plochou emocionalitou. Neznají výčitky ani pocity viny, chybí jim empatie. Jejich cílem je oběť psychicky zeslabit a demonstrovat jí tím svoji moc. Jejich typickým projevem je také rozšiřování zvěstí o oběti, do kterých zahrnuje i přátele oběti a její blízké.

Chování stalkera má ráz uceleného a jednotného procesu, který připomíná program. Jednotlivé aktivity stalkera na sebe navazují, zapadají do sebe, řetězí se. Lze říci, že v průměru jsou bývalý partneři násilnější než neznámí pronásledovatelé nebo stalkeri, které oběť sice zná, ale neměla s nimi intimní vztah. Na druhé straně však neplatí, že všichni pronásledovatelé z řad bývalých partnerů se po zániku vztahu uchýlí k násilí. Zatím se zdá, že jedním z nejpevnějších predikátorů násilí je vazba pronásledování na předcházející domácí násilí. Typické je, že pronásledovatel střídá laskavý tón s drsným vyznáním lásky a neutuchajícího zájmu prokládá přímými či nepřímými výhrůzkami. Odborníci se shodují v tom, že hlavním znakem pro posuzování pronásledování a vyhodnocení psychologického profilu pachatele je hlavně vztah k oběti. Podle empirických zjištění se pronásledování objevuje nejčastěji u těchto typů vztahů:

- ∞ osobní vztahy (milenecké a partnerské vztahy, sousedské vztahy atd.)
- ∞ pracovní vztahy (zaměstnanecký poměr nebo profesní vztah)
- ∞ mediálně zprostředkované vztahy (tj. pronásledování mediálně známé osobnosti-celebrity)
- ∞ psychické a sociální poškozování oběti - vysoké je u odmítnutého, zlostného a predátorského typu.¹⁷

¹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování. *České vězeňství*. 2009. č. 3, s. 25

Téměř každý pachatel si je vědom, že každé kriminální chování je společností sankcionováno jak bezprostředně trestním právem, tak nepřímo stigmatizací. Pachatel ví, že agresivní útok (bez ohledu na jeho motivaci) může oběť zničit, zranit nebo jinak poškodit. Aby si pachatel zajistil pozitivní sebeobraz na činy, které se s pozitivitou neslučují, často oběť před činem znehodnocuje a depersonalizuje. Pachatel připisuje oběti takové vlastnosti, které mu umožňují, aby své chování považoval za přijatelné. Tento způsob chování pachatele užívá k sebeospravedlnění a k udržení si pozitivního sebeobrazu. Trestní řízení v celém svém rozsahu by mělo být zaměřeno na rozbití těchto technik a na znemožnění přesunu viny na oběť. Toto je nezbytným předpokladem změny pachatelova chování v žádoucím směru.¹⁸

3.2 Posuzování nebezpečnosti stalkingu

Posuzování nebezpečnosti pronásledování se opírá o shromažďování informací a vyhodnocení dostupných údajů ke konkrétnímu případu, kterými jsou:

1. informace o pronásledovateli, u kterého se zjišťuje:

- ∞ eskalace – zda pronásledování má nebo bude mít stupňující charakter
- ∞ délka pronásledování – zpravidla platí, čím delší průběh, tím horší prognóza
- ∞ znovuoobnovení obtěžování – poté, co pachatel své činy zdánlivě ukončil
- ∞ intenzita psychického a sociálního poškozování oběti

2. informace o oběti

V tomto případě je nutné zjistit objektivní možnosti oběti (pro zajištění svého bezpečí, např. změna bydliště) a ověřit její subjektivní stav. Míra zranitelnosti se dá zjistit např. tím, zda se zná oběť a pronásledovatel dobře, zda-li je pronásledovatel seznámen s denním režimem a návyky oběti, zda je oběť a pronásledovatel stále v kontaktu, zda má oběť reálnou možnost si zajistit fyzickou bezpečnost, zda-li sdílí obavy oběti i lidé v jejím nejbližším okolí, zda-li má možnost oběť vyhrožování zastavit atd.. Prognóza nebezpečnosti je ovlivněna také konkrétními situačními faktory (např. zda pronásledovatel změnil místo bydliště směrem k oběti). Dynamika průběhu pronásledování se může měnit v souvislosti s dramatickými epizodami

¹⁸ NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ, Daria, HÁJEK, STANISLAV. *Psychologie v právu*. 1 vyd. Praha: 1997, s. 96-97

v životě stalkera. Tím může být i nový vztah, který oběť navázala, rozhodnutí odejít ze soužití atd..

3. falešné oběti stalkingu

Rozlišují se dva základní typy nepravých obětí:

- ∞ nepravá oběť, u které je kontakt s realitou zachován, svoji viktimizaci předstírá. V tomto případě se jedná o účelové jednání, u kterého je motivací alibi, pomsta, přání získat pozornost.
- ∞ nepravá oběť, u které není zachován kontakt s realitou a v motivaci hrají důležitou roli různé psychické poruchy¹⁹

V případě hodnocení stalkingu je nutné mít na paměti, že ke každému případu by se mělo přistupovat individuálně a měl by se posuzovat jednotlivě podle konkrétních okolností. Obecně platí, že je nutné přihlížet k typu vztahu mezi pachatelem a obětí, k motivaci a osobnosti stalkera, ke konkrétním způsobům pronásledování, které stalker volí a také ke zranitelnosti oběti. U každého typu pachatele je stanoveno riziko pro:

- ∞ fyzické napadení oběti - vysoké u odmítnutého a predátorského typu
- ∞ vyhrožování - nízké u predátora a hledače intimity
- ∞ tvrdošijnost (= vytrvalost, stálost) pronásledování u momentální oběti - příznivější prognóza je u nekompetentního typu
- ∞ pronásledování zacílené na nové oběti - vysoké riziko pronásledování je u odmítnutého, nekompetentního a predátorského typu²⁰

4 Oběti stalkingu a jejich charakteristika

Obětí stalkingu se může stát kdokoli nezávisle na věku, pohlaví, národnosti, náboženského vyznání, sociálního statusu, kulturního prostředí, vzhledu nebo sexuální orientace. Z dostupných statistik vyplývá, že typickou obětí je spíše svobodný člověk žijící bez partnera nebo osoba krátce po partnerském rozchodu. Většině obětí nejde o trestní stíhání nebo sankce pro pronásledovatele, ale naopak o navrácení nerušeného soukromí. Pronásledovatel je pro oběť nebezpečný především proto, že se vměšuje do jejího soukromí, porušuje ho a tím získává nad obětí a jejím soukromím naprostou

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Stalking-vybrané poznatky o nebezpečném pronásledování. *Metodický pokyn pro pracovníky OSPOD v rámci interdisciplinárního týmu*

²⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování-nový trestný čin. *Metodický pokyn pro složky Policie ČR*

kontrolu. Oběť velice těžce odlišuje neškodné projevy zájmu a nevyžádané pozornosti od projevů, které jsou pro ni nebezpečné. Mnoho obětí má potřebu se neustále ohlížet za sebe, jestli ji někdo nepronásleduje.

Pro posouzení nebezpečnosti pronásledování je také důležitý profil rizikovosti individuální oběti. Přihlíží se k různým hlediskům jako např. k profesi oběti a subjektivnímu předpokladu oběti se bránit. Profesní skupiny, které se těší sociální prestiži nebo patří do skupiny pomáhajících profesí, jsou stalkingem ohroženy více než jiné osoby. Vyšší pravděpodobnost s vlastním poznáním specifických podob stalkingu mají i lékaři, psychiatři, terapeuti nebo vysokoškolští pedagogové. Při řešení každého případu je třeba zjistit, jaké má oběť objektivní možnosti pro zajištění svého bezpečí (zda může přechodně bydlet u blízkých osob, zda-li si může zajistit větší bezpečí před pronásledovatelem atd.). Vedle objektivních možností se přihlíží i k subjektivnímu stavu oběti (tj. jejímu psychickému stavu).

Psychické terorizování se může potýkat i na úrovni zaměstnaneckých vztahů (zaměstnavatel-zaměstnanec), privátních kontaktů (bývalý partneři), obchodních vztahů (klient – poskytovatel služeb) nebo profesionálních kontaktů (lékař-pacient) či sousedských vazeb. Tento široce chápaný jev může postihnout i policisty a soudce. V současné době se často řeší problém, který se zabývá otázkou, do jaké míry jsou pronásledované osoby uznány a akceptovány jako oběti. Věrohodnost jejich postavení jako oběti obtěžování, pronásledování a vyhrožování bývá často zpochybňována.²¹

4.1 Věrohodnost

Orgány činné v trestním řízení a soudci mají možnost v rámci probíhajícího shromažďování důkazů požádat znalce psychologa, psychiatra o vypracování znaleckých posudků. Znalec posuzuje věrohodnost výpovědi obětí a pachatelů. Vyšetření věrohodnosti je vyžadováno i v případech, kdy neexistuje dostatek věcných důkazů, které by usvědčily pachatele ze spáchání trestného činu, neboť trestný čin samotný probíhal beze svědků pouze za přítomnosti pachatele a oběti popř. probíhal za účasti více pachatelů, obětí a svědků, jejichž popis prodělané události se rozchází. V některých případech nelze ani prokázat, zda-li k nějaké újmě vůbec došlo (př. u trestných činů vydírání, pohlavního zneužívání atd.). V soudně znalecké praxi má pojem věrohodnost dva významy, které jsou rozlišovány:

²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vyd. Praha: 2008, s. 82-83

- ⇒ **obecná věrohodnost**, která se vztahuje ke konkrétní osobě a vypovídá, zda tato osoba je schopna přiměřené věrohodné výpovědi (tzv. zda je schopna události správně vnímat, uchovat je v paměti a následně reprodukovat přesně bez zkreslení)
- ⇒ **specifická věrohodnost**, které se vztahuje ke konkrétní výpovědi, kde je cílem zjistit, zda tato výpověď odpovídá skutečnosti

V právním řízení je výpověď pokládána za důkazní prostředek (tzv. osobní důkaz). Předpoklady obecné věrohodnosti každého jednotlivce jsou dány souborem jeho individuálních osobnostních charakteristik, kapacitou kognitivních schopností, úrovní sociální percepce, emočně-motivačními a charakterovými vlastnostmi, zkušenostmi a celkovou osobnostní vyzrálostí. Obecnou věrohodnost hodnotíme dle objektivních zpráv jak z domácího prostředí (výpovědi dospělých – rodičů, sourozenců a dalších příbuzných), tak z jiných prostředí, kde se oběť nebo pachatel pohybovali. Další posouzení obecné věrohodnosti vyplývá ze znalecova vyšetření.²²

Bohužel v některých případech nejsou znalecké posudky vypracovány v dostatečné kvalitě a na dané otázky znalci mnohdy odpovídají otevřenou odpovědí, která může být chápána různými významy. Práce znalců by měla být precizní a dlouhodobější, nikoliv omezena na jedno nebo dvě setkání s pachatelem či obětí. Většina institucí se obrací na znalce většinou v okamžiku, kdy se v případě vyskytuje mnoho nevyjasněných otázek a kdy záleží právě na správném posouzení znalců a jejich odborném posudku.

5 Syndrom falešné viktimizace

Tak jako v dalších oblastech i v případě stalkingu existuje termín „nepravé oběti“. Tímto způsobem se označuje osoba, která se vydává za oběť trestného činu, ačkoliv jí ve skutečnosti není. V odborné literatuře se objevují ve stejném významu i další označení jako např. falešná oběť, údajná oběť, předstírající oběť. Navzdory terminologické různosti jde vždy o stejný jev. Tato osoba se v kontaktu s policií nebo dalšími institucemi prezentuje z různých příčin jako oběť, i přesto, že pachatel ani trestný čin neexistují.

Pojem „syndrom falešné viktimizace“ nepředstavuje ustálený pojem. Někdy je používán výhradně v souvislosti se stalkingem, jindy je rozšířen i na smyšlená znásilnění.

²² PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. vyd. Praha: 2009, s. 216-220

Psychologické výzkumy se zabývají jak zkoumáním osobnosti falešných obětí, tak zjišťováním motivů, které je vedou k oznamování smyšlené viktimizace. Rozlišují se dva základní typy falešných obětí. První skupinu tvoří falešné oběti, které svou viktimizaci záměrně předstírají a vědí, že obelhávají okolí. Druhou skupinu tvoří falešné oběti, které ztratily kontakt s realitou a o své viktimizaci jsou subjektivně přesvědčeny. Falešná obvinění nejsou z jejich strany uvědomovanou lží. V motivaci k falešné viktimizaci sehrávají důležitou roli různé psychické poruchy. Falešné oběti, u nichž je kontakt s realitou zachován, rozlišují mezi skutečností a představou spolehlivě a svou viktimizaci předstírají. Představují účelové jednání. Důvodem pro jejich jednání mohou být alibi, pomsta, touha nebo přání získat pozornost nebo určité výhody.

První výzkumy falešných obětí stalkingu rozlišili pět základních kategorií nepravých obětí pronásledování:

- ∞ pachatelé vydávající se za oběti stalkingu
- ∞ duševně nemocné oběti s bludy
- ∞ bývalé oběti stalkingu
- ∞ umělé oběti stalkingu
- ∞ simulující oběti stalkingu²³

6 Možné přístupy řešení stalkingu

Pro zastavení stalkingu existují různé možnosti intervence. Na jedné straně především přerušení jakéhokoliv osobního kontaktu s cílem nechat pronásledovatele vystřílet jeho aktivity do prázdna a na druhé straně oficiální intervence policie a trestní justice. Někde uprostřed se pak vyskytuje možnost využít civilní právo.

V zásadě existují dvě hlavní řešení případů stalkingu: defenzivní a ofenzivní. **Defenzivní strategie** je založena na eliminaci kontaktu s pronásledovatelem ze strany oběti. Jinak řečeno, oběť jde pronásledovateli z cesty a dělá vše proto, aby mu zmizela ze zorného pole. Na veškeré pokusy pronásledovatele o kontakt nereaguje. K typickým krokům defenzivní strategie patří změna telefonních čísel, změna životního cyklu (oběť například přestane ve volném čase navštěvovat oblíbená místa relaxace), změna adresy (dočasná změna bydliště), změna zaměstnání atd.. Tuto strategii chápají oběti jako nespravedlivou, protože pro ně znamená vynucená omezení v situaci, kdy se samy nedopustily žádného problematického chování.

²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vyd. Praha: 2008, s. 102-105

Ofenzivní strategie se naopak vyznačuje tím, že vždy znamená určitou konfrontaci s pronásledovatelem. V ofenzivních strategiích již podniká oběť aktivní a oficiální kroky vůči pachateli ať už v rámci civilního či trestního práva. Může jít rovněž o opatření, která na žádost oběti přijímá zaměstnavatel a která směřují k ochraně oběti na pracovišti.

Obecně platí, že každý případ stalkingu je individuální a tudíž vyžaduje individuální přístup při hledání vhodné intervence. K tomu, aby oběť našla vhodný postup k zastavení pronásledování obvykle potřebuje odbornou pomoc.

Řešení případů stalkingu v praxi se označuje výrazem „management případu“, který je založen na individuálním přístupu (každý případ je nezbytně individuálně analyzovat a vyhodnotit) a pragmatismu (navržené postupy musí přihlížet ke skutečným potřebám oběti, k dostupným zdrojům a k ovlivnitelnosti pronásledovatele - tj. na co bude reagovat, a na co nikoliv). Hlavním cílem je zajistit oběti fyzickou bezpečnost a stalking se pokusit zastavit. V mnoha případech se objevují u oběti i další potřeby, např. stát aktivnějším a pasivně nepodléhat terorizování pronásledovatele. U mužských partnerů obětí pronásledování lze někdy zaznamenat i motiv pomsty.

K hlavním strategiím oběti, kterými může podpořit ukončení stalkingu, patří:

- ∞ důsledně ignorovat pokusy o kontakt
- ∞ vyhýbat se setkání i za cenu změny životních návyků
- ∞ stalking dokumentovat - uchovávat všechny dopisy, sms zprávy, e-maily, fotograficky zachytit jeho přítomnost na pracovišti, v okolí bydliště
- ∞ o stalkingu informovat své okolí
- ∞ vyhledání pomoci a podpory ²⁴

²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vyd. Praha: 2008 s. 89-90

7 Důsledky dopadu stalkingu na oběť

Stalking se podepisuje nejrůznějšími způsoby na kvalitě života všech zúčastněných. Stalking přiměje oběti k podstatným a omezujícím změnám v životním způsobu a stylu. Narušuje jejich možnosti svobodně volit, jaký život povedou. Přináší jim závažné negativní následky na psychickém a tělesném zdraví a představuje pro ně také finanční zátěž a stres v sociální oblasti. Vede k důvodnému pocitu ohrožení a obav o vlastní bezpečí. U pronásledovaných se objevuje pokles sebedůvěry, depresivní stavy, problémy s navazováním nových vztahů. Oběti mají často velké a dlouho trávající zdravotní problémy jak somatického tak psychického rázu. Mezi závažné psychické následky se zahrnují především projevy poměrně vážných příznaků traumatizace, které počínají poruchami spánku a koncentrace a končí emocionální labilitou a úzkostí. Některé oběti postihují i suicidální myšlenky. Tento psychický stav oběti může vést k tomu, že oběť se začne vyhýbat okolí, přestane komunikovat s přáteli, uzavře se do sebe. Dojde k postupnému přetrhání kontaktů oběti s okolím až k jejímu postupnému upadání. Nezanedbatelné jsou také ekonomické škody, mezi které zejména patří ztráta zaměstnání (způsobená pracovní absencí, zraněním nebo izolací oběti), finančními náklady vynaloženými na řešení vzniklých problémů, nákladná zdravotní péče ať psychického nebo fyzického zranění.

Duševní vyrovnávání se s náhlou negativní událostí má u obětí atalkingu individuální průběh, přesto existují určité obecné příznaky, které se u různých lidí zabarvují různou intenzitou, zbrklostí nebo délkou trvání. Viktimizace je silně stresující událost, která je nenadálá, neočekávaná, svévolná a nepředvídatelná. V prožívání oběti se obvykle vyskytují i emocionální újmy, které jsou někdy psychology označovány jako neviditelné rány vznikající jako důsledek kriminálního útoku. Do neviditelných ran můžeme zahrnout:

- ∞ pocit zneuctění – oběti tento pocit prožívají např. tím, že ztratily svou vnitřní duševní rovnováhu
- ∞ ztráta pocitu důvěry – neschopnost přiměřeně důvěřovat sobě a svému okolí. Pocit důvěry bývá ochromen a svět a lidé v něm se začínají jevit jako nepředvídatelní, nesrozumitelní a schopní bezdůvodně škodit. Oběť se cítí bezradná a vydaná všem na pospas.

∞ ztráta pocitu autonomie (kontroly) – oběť přichází o pocit jistoty, že může rozhodovat o svém jednání, že může volit mezi různými způsoby chování a jejich důsledky. Pocit vlastní autonomie mívá narušen. Oběť se cítí slabá a bezmocná.

Prožívání újmy má svoji dynamiku, v rámci které se rozlišují určité fáze vyrovnání se s krizí. Zpravidla prochází prožívání újmy třemi fázemi, kterými jsou:

1. Fáze šoku – bývá také označována jako fáze nárazu a nastává bezprostředně po kriminálním útoku.
2. Fáze hojení (nastupující, předběžná adaptace) – oběť se začíná postupně vyrovnávat s událostí. Zpravidla kolísá mezi dvěma polohami, které se střídají v čase. První poloha je typická, že se postižená oběť k traumatické události prožitkově vrací. Druhá poloha je psychologicky opačná. Oběť odmítá o traumatu hovořit a snaží se popřít své přirozené pocity a stahuje se do sebe.
3. Fáze zhojení (konečné adaptace) – oběť v jejím průběhu dospívá do konečného zpracování prožitého traumatu, vzpomínky ztrácejí bezprostřední emocionální náboj.

Při zvláště ničivém dopadu trestného činu se může u oběti rozvinout tzv. posttraumatická stresová porucha. Tento termín označuje soubor různých poruch chování a prožívání, včetně fyziologických reakcí (poruchy spánku, potivost, třes, nevolnost atd.), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku přesahujícího běžnou lidskou zkušenost.²⁵

²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: 1998, s. 113-117

8 Ochrana oběti stalkingu

8.1 Institut krátkodobé ochrany

Institut krátkodobé ochrany je pojem, který je definován v zákoně o Policii České republiky č. 273/2008 Sb., uvedený přímo v paragrafu 50, ze kterého vyplývá:

1. Krátkodobou ochranou osoby se pro účely tohoto zákona rozumí opatření zahrnující
 - a) fyzickou ochranu
 - b) dočasnou změnu pobytu osoby
 - c) použití zabezpečovací techniky
 - d) poradensko-preventivní činnost

2. Krátkodobou ochranu osob poskytne policie v odůvodněných případech osobě, které zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí a nelze jí poskytnout zvláštní ochrana osob nebo nejsou splněny podmínky zajišťování bezpečnosti osoby podle § 49 odst. 1 nebo podmínky ochrany osoby pověřené výkonem rozhodnutí podle § 21.

Krátkodobá ochrana osob se v odůvodněných případech poskytne také osobám blízkým osobě, které zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Krátkodobou ochranu nelze poskytovat bez souhlasu osoby, které má být poskytnuta. V případě bezprostředně hrozícího útoku na život nebo zdraví osoby poskytne policista této osobě předběžně fyzickou ochranu a informuje o tom útvar policie příslušný k zajišťování krátkodobé ochrany osob.

8.2 Uplatnění intervenčního týmu v případech stalkingu

Intervence a vhodný postup pro ochranu obětí nebezpečného pronásledování se dají shrnout do obecných doporučení. Každý případ stalkingu je však nutné posuzovat individuálně. Především u případů obtěžování by se mělo zvážit, zda by se měly využít možnosti trestně-právního řešení nebo by se oběť měla nejprve pokusit o jiné kroky vedoucí k řešení. Jak již bylo výše uvedeno, existují dvě strategie obrany oběti: defenzivní (směřuje ke zvýšené ochraně oběti a současně zahrnuje důsledné vyhýbání se kontaktům se stalkerem) a ofenzivní (spočívající na přímých opatřeních vůči stalkerovi, pod kterou lze zařadit policejní a soudní intervenci). Na straně stalkera mohou být různé motivy a vzorce pronásledování. Intervence se doporučuje především v těch případech, kdy je stalker

veden touhou pečovat a starat se o oběť. V případech, kdy je stalker motivován snahou kontrolovat, vlastnit a mít moc nad obětí, se spíše doporučují postupy jako např. intervence ze strany třetí osoby (právního zástupce oběti, zaměstnavatele). Pokud má stalking podobu pronásledování nebo zahrnuje i zřetelné vyhrožování, doporučuje se oběti podat trestní oznámení. Stále je důležité mít na paměti, že stalking má mnoho společných znaků s domácím násilím (hrozba napadení oběti). V případech domácího násilí je ze strany policie velmi dobře rozpracovaná ochrana oběti především formou proškolených policejních specialistů (metodický materiál SARA DN), kteří by měly mít odhad možného rizika napadení ohrožené osoby. Dále je široce využívána ochrana oběti např. vykázaním násilné osoby ze společného bytu. Bohužel proškolení policejních specialistů a použití metodických postupů pro možný odhad rizika stalkingu, zatím značně pokulhává.²⁶

V případech stalkingu by měly vzájemně kooperovat především státní zastupitelství, soudy, policie ČR, poradny pro mezilidské vztahy, organizace sociálních služeb daného regionu, nemocnice, azylové domy, oddělení péče o rodinu a děti příslušných obecních úřadů obce s rozšířenou působností. Všechny tyto organizace by měly mít pevně stanovené pole své působnosti, kompetence činnosti a spolupráce s ostatními zařízeními. I přesto, že od uzákonění stalkingu uběhlo již několik měsíců, je mnoho míst, kde vzájemná spolupráce mezi organizacemi stále nefunguje tak, jak by měla. Bude zřejmě ještě nějaký čas trvat než dojde k zapracování problematiky stalkingu např. do programu intervenčního týmu, který se především ve velkých městech zabývá otázkou domácího násilí. Krizový intervenční tým pro stalking a domácí násilí by měl splňovat tyto předpoklady:

∞ **Vzájemná spolupráce**

princip spolupráce by měl spočívat v možnosti oběti stalkingu obrátit se s žádostí o pomoc na kteroukoliv instituci v oblasti pomáhajících profesí, policie ČR, intervenčních center atd.. Tato organizace by měla umět poskytnout oběti základní rady a potřebnou krizovou intervenci. Dále by měla mít přehled o tom, kam dále oběť nasměrovat z důvodu dalšího řešení. Všechny tyto organizace by měly vzájemně kooperovat.

²⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat? *Právo a rodina*. 2009, č.7, s. 5-6

∞ **Společné definice a postupy**

všechny zapojené organizace by měly mít přesně definovaný postup, jak s obětí zacházet. Tyto postupy by měly být v zásadě jednotné a neměly by se vzájemně vylučovat. Měly by na sebe plynule navazovat a u konce řešení případu působit navenek jako celek.

∞ **Vyškolení specialisté na danou problematiku**

všichni pracovníci zabývající se stalkingem by měli být řádně proškolení, aby si uměli v konkrétních případech v praxi poradit a aby byli schopni sami proškolit své kolegy alespoň základními znalostmi dané problematiky. Prováděná školení na téma stalkingu by se měla vyvíjet stejně rychle a účinně jako nové technologie, které jsou pronásledovateli hojně využívány.

∞ **Krizová linka pomoci (nejlépe nonstop linka)**

tak jako v rámci domácího násilí by měla by být zřízena i telefonická krizová linka, která by měla být obsazena specialisty z řad policistů, právníků, pracovníků pomáhajících profesí, soudců atd. kteří by uměli oběti a volajícím poskytnout potřebné informace a doporučení.

∞ **Školení policistů, soudců, státních zástupců a pracovníků v pomáhajících profesí** - proškolení pracovníků by mělo být pravidelné, rozsáhlé s možností nácviku modelových situací.

∞ **Povinnost vést důkladnou evidenci**

i v případě stalkingu by měl být sepsán metodický pokyn, který by stanovil, jak má být správně vedena evidence práce s obětí a co by nemělo být opomenuto (jaké přímé důkazy se dají použít v rámci probíhajícího soudního řízení, na jaké důkazy je nahlíženo jako na nepřímé, na které jako na přímé atd.).

∞ **Stanovení spádové příslušnosti**

určení kritéria, podle kterého bude striktně stanovena instituce příslušná k řešení stalkingu (př. místo trvalého bydliště oběti, místo zaměstnání oběti).

∞ **Priority**

měl by být stanoven postup, určující postupné kroky při řešení problematiky stalkingu, který má jasně definované priority ochrany oběti a rychlé reakce vůči pronásledovateli.

∞ **Vědecký doprovod**

i v našich podmínkách měl by být stanoven expert, který se zabývá danou problematikou a na kterého je možné se obrátit v případech těžkých forem stalkingu.

∞ **Poskytnutí sociálně-právního poradenství** – zprostředkování právní nebo jiné pomoci

∞ **Větší zainteresovanost nevládních neziskových organizací** – snaha o pomoc obětem stalkingu i nevládními organizacemi, které budou schopné obětem poskytovat poradenství, psychologickou a právní pomoc

Jedna z nejdůležitějších organizací při řešení případů stalkingu je bezesporu Policie ČR. Ta by měla umět být v kontaktu s pachatelem, měla by umět zhodnotit reálnost hrozby, tj. zjistit riziko, zda své výhrůžky splní.²⁷

Policista, který vyšetřuje případ stalkingu a je v přímém kontaktu s oběťmi musí mít na paměti, že stalking způsobuje mimo jiné poměrně závažné psychické následky. Vystresovaná oběť není zrovna v nejlepší kondici pro poskytnutí kvalitní svědecké výpovědi. Kontakt s ní vyžaduje trpělivost, empatii a pochopení. Informace, které policista od oběti získá, jsou podstatné pro vyhodnocení případu a další jeho postup. Pro rozpoznávání stalkingu se doporučuje pečlivá evidence všech projevů, které oběť vnímá jako pronásledování. **To, že se skutečně jedná o stalking nasvědčují pak následující znaky:**

- ∞ aktivity pronásledovatele jsou jednostranné (dochází k nim i přesto, že oběť jednoznačně, srozumitelně a jasně odmítla jeho nabídky, výzvy a přímo mu sdělila, že si přeje ukončení nevyžádaných aktivit)
- ∞ k aktivitám údajného stalkera dochází i přesto, že potencionální oběť uplatnila strategii „nulové reakce“ (tj. žádným způsobem nereaguje na pokusy o kontakt)
- ∞ chování stalkera má ráz uceleného a jednotného procesu, který připomíná pevně stanovený program, kdy jednotlivé aktivity stalkera na sebe navazují, zapadají do sebe, řetězí se
- ∞ v nevyžádaných pokusech o kontakt jsou patrné motivy a cíle, které

²⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vyd. Praha: 2008 s. 94-96

pronásledovatel sleduje, jeho postup tedy lze vyhodnotit jako záměrný a úmyslně motivovaný

- ∞ dochází ke stupňování aktivit stalkera z hlediska frekvence jejich výskytu nebo z hlediska závažnosti (např. původně psal pronásledovatel „jen“ oběti, nyní obtěžuje již další rodinné příslušníky, stěhování stalkingu ze soukromí oběti i do pracovního života atd.)

Pro vyšetřování případů stalkingu má policie ČR k dispozici katalog základních otázek pro oběti, které vyhledávají pomoc policie a podávají trestní oznámení (dále viz příloha č. 1). Odpovědi na naznačené otázky by měli poskytnout dostatek informací k tomu, aby policista mohl:

1. vyhodnotit zda se jedná o nebezpečné pronásledování
2. určit poměrně přesně druh stalkingu a také základní profil pronásledovatele
3. rozhodnout se pro další postup ve věci
4. řešit otázku vhodné pomoci a ochrany oběti (široká škála možností od doporučení ohledně bezpečného chování přes odkázání na poradnu pro oběti trestných činů až po využití institutu krátkodobé ochrany v těch nejzávažnějších případech).

U závažných případů nebezpečného pronásledování nevzniká obvykle žádná pochybnost o oprávněnosti zahájení trestního řízení. U méně závažných případů se **vstup policie doporučuje, jsou-li přítomny následující projevy pronásledovatele:**

- ∞ denně několik obtěžujících telefonátů
- ∞ 10 a více SMS denně
- ∞ 3-5 dopisů týdně
- ∞ odkládání dárků u dveří bytu
- ∞ několikahodinové postávání před domem oběti, které je zjevné
- ∞ sledování a oslovování oběti při jejím vycházení z bytu, pracoviště atd.

Pokud chování pachatele naplňuje znaky přestupku, lze takovou osobu zajistit (až na 24 hodin) v souladu s § 26 odst. 1 písm. f) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. V odůvodněných případech pak lze uvažovat i o různém rozsahu

poskytnutí krátkodobé ochrany osoby v souladu s § 50 citovaného zákona. V případech lehčí formy stalkingu si lze představit zejména využití poradensko preventivní činnosti (probrat s obětí denní režim, upozornit na rizikové faktory chování, posoudit např. bezpečnost lokality, ve které se pravidelně pohybuje), v případech závažnějších pak využití fyzické ochrany v různé míře. Fyzická ochrana nemusí nutně znamenat 24 hodinovou službu u oběti, může se jednat třeba i o doprovod do práce nebo z práce, doprovod dětí při cestě ze školy atd.²⁸

9 Možná prevence a ochrana proti stalkingu

Pojem prevence můžeme chápat jak v širším slova smyslu, tak v užším slova smyslu. Prevence v širším významu je chápána jako předcházení a ochrana před nežádoucím jevem (tzv. všechny aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativního jevu ve společnosti). V užším významu chápeme pojem prevence jako prevenci jednotlivých negativních jevů – prevence kriminality, prevence mládeže před negativními jevy atd. Oblast prevence je dále rozčleněna na primární (jejichž cílem je působit na celou společnost do budoucna tak, aby nežádoucí jev ani nenastal), sekundární, která je zaměřena na tzv. rizikové skupiny či jedince, u kterých se dá předpokládat, že se dostanou do situace, kdy jejich činnost bude klasifikována jako sociálně-patologická). Poslední oblastí je prevence terciární, která spočívá v zajištění a poskytnutí včasné odborné pomoci zaměřené na eliminaci recidivy, na minimalizaci škod, na resocializaci, postpenitenciární péči atd..²⁹

Pro oběti stalkingu platí pravidlo, že by se měly absolutně vyhýbat každému kontaktu s pronásledovatelem a neměly by reagovat na jeho projevy a výzvy. Další doporučení záleží na typu pronásledování a charakteristice pronásledovatele. V závažných případech je nutné oběti doporučit, aby změnila své zvyky, na nějaký čas se ukryla popř. se odstěhovala z místa svého bydliště. Prostorová vzdálenost je důležitější než utajování místa pobytu. Je nutné mít na paměti, že by měla být každá výhrůžka stalkera brána vážně. Při řešení případů ex-partner stalkingu se zjišťuje, jestli pronásledování předcházelo fyzické domácí násilí, protože to může signalizovat vyšší nebezpečnost pronásledování a tedy i vyšší stupeň ohrožení oběti.

²⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování-nový trestný čin. *Metodický pokyn pro složky Policie ČR*

²⁹ CHMELÍK, Jan a kol.. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1 vyd. Praha: 2003, s.33-34

Při prvním kontaktu s obětí by měly být informovány, že současná situace nevznikla jejich vinou. I přesto je ale nutné, aby převzali zodpovědnost za svou bezpečnost do vlastních rukou, neboť státem poskytovaná opatření nejsou zcela účinná. Do problému pronásledování se doporučuje zapojit i třetí osobu, např. proto, aby informovala pachatele o právních krocích oběti. Dále je vhodné informovat o situaci sousedy a poskytnout jim např. popis pronásledovatele. Oběti je žádoucí vždy poradit, aby si vedla dokumentaci pronásledování a vyhrožování. Další konkrétní kroky (ať právní postup, minimalizace rizika napadení) závisí na konkrétním případě.³⁰

Intervence i prevence musí být multioborová, je nutná kombinace právních, sociálních a terapeutických postupů. Spolupráce policistů, psychologů, psychiatrů při řešení konkrétních případů je proto nezbytná. Univerzální řešení stalkingu však zatím neexistuje. Proto je nezbytný dobrý „informační management“. Informační management, složený z policistů, psychologů, psychiatrů, právníků a popř. jiných odborníků, je základním předpokladem pro kvalifikované posouzení a odhad rizika, zda pronásledovatel své hrozby uskuteční a uchýlí se k fyzické agresí vůči věcem či osobám. Z odhadu nebezpečnosti pronásledovatele plyne vlastní intervenční strategie. Zahrnuje sestavu možných alternativ a postupů jak směrem k pronásledovateli, tak k oběti. Pro řešení případů stalkingu je nutné brát také v potaz rozlišování různých typů pronásledování zahrnující klasifikace osobnosti pronásledovatelů. Při systematickém a nadměrném pronásledování je policie konfrontována se situací, která se vymyká jejich obvykle řešeným případům. Pro policii je při vyšetřování rozhodující to, co se již stalo a přihlíží se i k tomu, co by se mohlo stát. Všeobecně se klade velký důraz na význam prvního kontaktu s obětí stalkingu. Vždy je nutné oběti poradit, aby si vedla dokumentaci o pronásledování a vyhrožování. Další doporučení závisí na konkrétních okolnostech případu (bezpečnostní plán k minimalizaci rizika přímého napadení, vhodné právní kroky, jiné varianty postupu).

V případech, že existuje naléhavá potřeba chránit poškozené oběti nebo jím blízké osoby, je možné užít tzv. **předběžného opatření** a to již v průběhu trestního řízení. Tato potřeba se objevuje zejména v souvislosti právě s domácím násilím nebo s pronásledováním-stalkingem. Současná právní úprava předpokládá pouze možnost ukládat obviněnému předběžná opatření jako náhradu jeho vazebního zajištění. Tato varianta se však právě u domácího násilí ukazuje jako nedostatečně účinná.

³⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: 2009, s. 223-226

Jako předběžné opatření je možné uložit:

- ∞ zákaz styku s poškozeným nebo jeho vyhledávání (z důležitých důvodů bude možné takové setkání povolit za dohledu příslušného orgánu činného v trestním řízení nebo úředníka či asistenta probační a mediační služby)
- ∞ zákaz styku s konkrétně vymezenými osobami a jejich vyhledávání
- ∞ zákaz návštěv konkrétně vymezených míst, akcí, zařízení nebo jiných prostředí
- ∞ příkaz zdržovat se v místě svého pobytu
- ∞ příkaz nezdržovat se na určitém místě
- ∞ zákaz vycestovat za hranice České republiky apod.³¹

Další, právně zakotvenou intervencí ve prospěch obětí je možnost získání tzv. odškodného. Oběti závažných trestných činů mají nárok na odškodné až ve výši 150.000,- Kč. Tato částka je určena k tomu, aby se jim podařilo překlenout sociální propad po prožité traumatické události. Ministerstvo vnitra ČR (odškodňovací odbor) rozlišil tři skupiny lidí, pro které se tato mimořádná finanční pomoc poskytuje: pozůstalým, obětím s těžkou újmou na zdraví, obětím trestných činů znásilnění. **Nárok na odškodné mohou oběti požadovat maximálně jeden rok po tragedii.**³²

³¹ STEINEROVÁ, Zuzana. *Posílení práv poškozených*. [online]. [cit. 2010-07-02]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4709&d=257839>

³² BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Peněžitá pomoc obětem*. [online]. [cit. 2010-03-08]. Dostupné z: http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=303

PRAKTICKÁ ČÁST

Ústředním tématem bakalářské práce je nebezpečné pronásledování nebo-li stalking jako specifická forma vztahového násilí. Za obecnou příčinu stalkingu lze považovat neschopnost navazovat a ukončovat sociálně akceptovatelným způsobem mezilidské vztahy.

Stalking je od 1.1.2010 zakotven v novém Trestním zákoníku č. 40/2009. V teoretické části této bakalářské práce byla uvedena základní charakteristika násilí se zaměřením na nový fenomén stalkingu, jeho historické souvislosti, spojitost stalkingu s domácím násilím a jeho právní zakotvení. Byla popsána základní typologie pronásledovatelů stalkingu a jejich motivace. V samostatné kapitole byly popsány i oběti stalkingu a jejich charakteristika, včetně syndromu falešné viktimizace. V závěru teoretické části práce byly popsány důsledky dopadu stalkingu na oběť, ochrana oběti včetně možné prevence stalkingu. V teoretické části byla problematika tohoto tématu podrobně popsána z pohledu dostupných literárních zdrojů.

Autorka práce při kontaktování organizací, jejichž náplní je pomoc obětem stalkingu, narážela na problémy se získáním potřebných informací. Ředitelkou organizace ROSA o.s. bylo autorce sděleno, že se stalkingem nezabývají, neboť mají nedostatečnou kapacitu zařízení a oběti domácího násilí je plně vytěžují. Stejnou odpověď autorka získala i od dalších obdobných organizací, které se zabývají primárně domácím násilím. Po důsledném pátrání a kontaktování jednotlivých organizací autorka zjistila, že s oběťmi stalkingu v našich podmínkách pracuje pouze jediná organizace a to Bílý kruh bezpečí, který se specializuje na pomoc obětem. Obtížnost v kontaktování obětí stalkingu spočívala v jejich malém počtu a citlivosti dané problematiky. Kontakt na značnou část obětí nebezpečného pronásledování policie nezprostředkovala, jelikož se nachází v průběhu trestního vyšetřování a samotný průběh vyšetřování policíí ČR je pro oběť velice psychicky náročný. Z tohoto důvodu byla práce z etického hlediska zaměřena především na nejdůležitější fakta z pohledu oběti.

V souvislosti s obtížným získáváním respondentů pro realizaci rozhovoru s oběťmi stalkingu, v souvislosti se zjištěním, jak nedostatečně jsou oběti ošetřeny odbornou pomocí, vznikla dodatečná potřeba empiricky zachytit, jaké povědomí o stalkingu má laická a odborná veřejnost. Jako vhodná metoda průzkumu proto byla zvolena metoda dotazníku, který byl vypracován pro dvě skupiny respondentů a měl charakter standardizovaného a anonymního dotazníku.

Autorka práce pracuje v sociální oblasti na oddělení péče o rodinu a děti, kde se zabývá problémovými rodinami a kde se setkává s různými formami násilí, včetně různých forem pronásledování. Práce s obětí stalkingu znamenala pro autorku výzvu k hledání nových cest při řešení emočně vypjatých náročných situacích. Důvody spatřuje zejména v tom, že paralelně s nabytím účinnosti trestního zákoníku nebyla v této problematice proškolená. Intervenci a odbornou pomoc oběti stalkingu řešila více méně intuitivně, neboť nevěděla, jak s obětí stalkingu pracovat. I přesto, že se snažila kontaktovat organizace, které by se mohly stalkingem zabývat, neboť jejich cílovou skupinou jsou oběti trestných činů, měla možnost mluvit pouze s jedním erudovaným pracovníkem z Bílého kruhu bezpečí. Bohužel i v tomto případě ji byly poskytnuty informace obecnějšího charakteru, protože metodika práce s oběťmi stalkingu stále není dostupná. Stanovený cíl a předpoklady byly pro autorku velkou výzvou k dalšímu proniknutí do problematiky a zároveň si začala plně uvědomovat odborný a etický rozměr psychosociální pomoci obětem stalkingu.

10 Cíl praktické části

Cílem praktické části je zjistit, jaké je povědomí veřejnosti o existenci pojmu stalking a jeho zahrnutí v trestním zákoně. Součástí cíle je ověření, jaký je dopad stalkingu na oběť a její následná péče se zaměřením na zjištění, zda oběť ví, kde hledat pomoc.

Praktická část bakalářské práce se věnuje dvěma pohledům na tuto problematiku. Ve standardizovaném rozhovoru jsou získávány informace z pohledu oběti. Dotazníkem je monitorována informovanost laické i odborné veřejnosti k problematice nebezpečného pronásledování.

Metoda dotazníku byla koncipována do dvou základních tematických celků, které se zabývají průzkumem mezi dvěma základními typy vzorků respondentů z hlavního města Prahy. První vzorek je vybrán z náhodně oslovené laické veřejnosti napříč širokým věkovým spektrem. Druhý vzorek je vybrán z pomáhajících profesí, především ze sociálních pracovníků jednotlivých městských částí Prahy, dále příslušníků policie ČR a pracovníků neziskových organizací.

10.1 Stanovení předpokladů pro standardizovaný rozhovor

Při stanovení předpokladů před zpracováním baterie otázek rozhovoru autorka zvažovala dosud získané skutečnosti a zamýšlela se nad tím, zda se jí podaří získat pro rozhovor dostatečný počet respondentů. Vzhledem k tomu, že praktická zkušenost autorky byla velmi zneklidňující, cílem rozhovoru bylo zjistit, jak oběť vnímá svého pronásledovatele, jak vnímá svůj podíl na příčinách pronásledování a jak oběť vnímala úroveň poskytnuté pomoci.

10.2 Stanovení předpokladů pro dotazník

Pro zpracování dotazníku byly stanoveny tři předpoklady. První dva předpoklady se týkají povědomí laické veřejnosti o stalkingu a jeho zakotvení v novém trestním zákoníku. Třetí předpoklad je zaměřen na ověření znalostí, kde mohou oběti stalkingu hledat pomoc. Stanovené předpoklady byly formulovány následujícím způsobem:

- ⊗ Lze předpokládat, že více než 80% laické veřejnosti se s pojmem „stalking“ nesetkali a nevědí, co si pod cizím slovem mají představit.
- ⊗ Lze předpokládat, že více než 60% laické veřejnosti neví, že je „stalking“ zahrnut i v novém trestním zákoně s účinností od 1.1.2010.
- ⊗ Předpokládá se, že více než 90% obětí stalkingu neví, kde hledat pomoc.

11 Použité metody

Pro získání požadovaných údajů byla použita metoda kvalitativního průzkumu, který byl prováděn pomocí využití metody rozhovoru a dotazníku. Rozhovor byl zvolen jako základní metoda sloužící k získávání sběru dat, neboť slouží jako základní diagnostická a výzkumná technika. Rozhovor patří mezi hlavní skupinu metody sběru dat, který zahrnuje vyprávění, kladení otázek a získávání jejich odpovědí od respondentů. Dotazování zahrnuje různé typy dotazníků, rozhovorů, škál a testů. Tyto metody můžeme použít jak samostatně, tak v různých kombinacích.

Pro první část práce byl zvolen záměrně standardizovaný strukturovaný rozhovor, mezi tazatelem (autorkou) a respondentem, který se odvíjí podle předem připraveného a neměnného postupu. Respondentům bylo položeno 11 otázek. Respondentkami byly ženy. Autorkou (tazatelem) byl vytvořen záznamový arch standardizovaného rozhovoru, který obsahoval konkrétně sestavené otázky, které odpovídaly předem

daným tématům. V provedeném průzkumném šetření byly použity pouze otázky otevřené. Respondentky na ně odpovídaly dle svého uvážení. Každé respondentce byl předčítán seznam otázek, kdy jednotlivé odpovědi byly nahrány na diktafon a následně přepisovány do záznamového archu určeného pro vyhodnocení. Průběh rozhovoru byl důsledně podřízen citlivosti tématu a bylo přihlíženo i k aktuálnímu stavu a prožívání respondentky.

Na ověření předpokladů stanovených v průběhu psaní bakalářské práce byl poskytnut prostor v dotazníku. U průzkumného vzorku laické veřejnosti bylo cílem zjistit, zda-li je dostatečně informována o novém fenoménu stalkingu, kde se s tímto pojmem setkala a zda má povědomí, jestli se jedná o trestný čin, přestupek nebo tento fenomén není zakotven v zákoně.

U průzkumného vzorku pomáhajících profesí byly stanoveny stejné cíle s rozšířením na otázky za účelem zjištění, jestli byli v této problematice proškoleni. Pokud byli proškoleni, jestli se cítí být dostatečně proškoleni a zda jsou schopni poskytnout oběti účinnou intervenci.

Dotazník pro veřejnost se skládá z 12 otázek, 3 otázky jsou informativního charakteru, zbylých 9 otázek se týká problematiky stalkingu.

Dotazník pro pomáhající profese se skládá z 15 otázek, 3 otázky jsou opět informativního charakteru, 2 otázky se zaměřují na proškolení pracovníků, 1 otázka na pomoc oběti a zbylých 9 otázek se týká obecného povědomí o stalkingu.

Výsledky dotazníkového šetření byly podrobně zpracovány do tabulek, grafů včetně slovního hodnocení, které bylo použito pro ověření předpokladů a větší přehlednost.

12 Popis zkoumaného vzorku

12.1 Popis respondentů pro rozhovor

Pro účely průzkumu metodou rozhovoru byl vybrán vzorek o velikosti 5 respondentů. Velikost vzorku je nízká, což bylo zapříčiněno nejenom přímým odmítnutím oslovených respondentek, které byly oběťmi stalkingu, ale i nedostatkem organizací, které by se zabývaly stalkingem samotným, popř. přidruženým např. k domácímu násilí.

Vybraných 5 respondentek bylo přímo kontaktováno telefonicky a e-mailem s žádostí o poskytnutí rozhovoru. Oslovených obětí však bylo mnohem více. Kontakty

na respondentky zprostředkoval příslušník Policie ČR, který se zabývá řešením případu stalkingu nebo-li nebezpečného pronásledování. S ním bylo dojednáno, že v případě souhlasu vyslychané osoby, která podala na Policii ČR trestní oznámení z důvodu stalkingu, bude poskytnut tazateli e-mailový kontakt na oběť, na základě které bude kontaktována. Z celkového množství 9 rozpracovaných trestních vyšetřování bylo osloveno 8 respondentek. Jedna potencionální respondentka byla policistou ze seznamu vyřazena na základě jeho uvážení nevhodnosti kontaktu. S poskytnutím rozhovoru souhlasilo celkem 6 respondentek. Jedna respondentka však ze zdravotních důvodů nemohla v domluvených termínech rozhovor poskytnout. Konečná velikost zkoumaného vzorku byla 5 respondentek.

Ve všech pěti případech poskytnutí rozhovoru se jednalo o ženy z hlavního města Prahy. Věkový průměr respondentek byl 28,8, kdy nejmladší respondentce bylo 23 let a nejstarší bylo 37 let. Rozhovory probíhaly v období květen až červenec 2010. Během rozhovoru s respondentkami byla respektována důvěrnost a citlivost sdělených dat. Nebyla tedy zveřejněna žádná informace, která by mohla respondentky identifikovat.

12.2 Popis respondentů pro dotazník

Průzkumu technikou dotazníku se zúčastnila veřejnost a pracovníci pomáhajících profesí z Prahy v době od října do listopadu 2010.

Forma oslovení laické veřejnosti byla provedena náhodně pomocí dotazníku v celkovém počtu 137 respondentů. Pomocí papírového dotazníku bylo osloveno 76 respondentů, pomocí zřízené webové stránky bylo elektronicky vyplněno 61 dotazníků. Obě formy byly identické a kombinace elektronické a papírové formy byla zvolena záměrně z důvodu oslovení širokého spektra veřejnosti, aby nebylo omezujícím faktorem připojení k internetu.

Respondenti z odborné veřejnosti odpovídali papírovou i elektronickou formou. Vzhledem k adresnému výběru respondentů, nebylo nutné žádné dotazníky eliminovat z důvodu mimopražského působení. Vzhledem k tomu, že není znám počet pracovníků, kteří měli možnost odpovědět elektronickou poštou během vymezených necelých dvou měsíců, tj. od měsíce října do měsíce listopadu 2010, není tedy možné určit, jaká byla úspěšnost sběru dat z hlediska počtu získaných respondentů. Celkový počet zpracovávaných dotazníků odborné veřejnosti je 92.

13 Průběh průzkumu

13.1 Průběh průzkumu technikou rozhovoru

Rozhovory s respondenty proběhly v období od 1.5.2010 do 28.7.2010. Rozhovor s respondentkami – oběťmi stalkingu probíhal v neutrálním prostředí, v kavárně poblíž budovy Policie ČR v Praze, kde byly záměrně vytipovány prostory skýtající dostatek potřebného soukromí. Jednalo se o kavárnu, kde objednávka probíhala u pultu a jednotlivá místa sezení byla oddělena paravany.

Rozhovory byly provedeny ve všedních dnech v odpoledních hodinách. Záměrně nebyly zvoleny dny, kdy byla oběť vyslýchána Policií, aby nebyla nadále vystavena stresu z důvodu zátežové situace. Na počátku rozhovoru byly respondentky opět požádány o souhlas se zapojením do průzkumu. Rozhovory byly nahrávány se souhlasem respondentek na diktafon a poté zpracovány do písemné podoby. Jména respondentek byla upravena z důvodu zachování anonymity. Každá z respondentek byla seznámena s cílem a účelem tohoto průzkumu. Tazatelka se na počátku každého rozhovoru představila jako student Technické univerzity v Liberci. Každé respondentce bylo sděleno, že rozhovor je koncipován tak, že v celkovém počtu 16 otázek je část otázek otevřená a část otázek uzavřená. Zároveň byla respondentka upozorněna, že má možnost kdykoliv rozhovor předčasně ukončit. Toto se ani v jednom případě nestalo. Celkem se jednalo o pět respondentek. Časové rozpětí rozhovoru se většinou pohybovalo mezi 45 minutami až 60 minutami.

Všechny respondentky měly dva společné rysy a to že byly pronásledovány a věc oznámily na Policii ČR.

13.2 Průběh průzkumu technikou dotazníku

Průzkum se uskutečnil v termínu od 6.10.2010 do 31.11.2010 v hlavním městě Praze.

Průzkum mezi laickou veřejností

Průzkum mezi laickou veřejností proběhl náhodným výběrem 137 respondentů z hlavního města Prahy. Část dotazníků byla vytvořena v papírové podobě v celkovém rozsahu 95 kusů. Identický dotazník jako v písemné formě byl uložen i na zřízenou webovou stránku, kde bylo respondentům umožněno dotazník vyplnit elektronicky. Aby byly použity pouze dotazníky respondentů hlavního města Prahy, byla první otázka

internetového dotazníku odlišná od papírové formy. Tato otázka měla pomoci rozřadit respondenty z hlavního města Prahy a z ostatních měst a obcí České republiky.

Dotazníky v papírové podobě byly rozdány veřejnosti u Obvodního soudu pro Prahu 4, 8, 9 a 10. Celkem bylo rozdáno 95 dotazníků v písemné formě, návratnost bylo 76 dotazníků. Dotazník na zřízené webové stránce vyplnilo celkem 92 respondentů, z toho bylo veřejnosti z hlavního města Prahy celkem 61 dotazníků. Identická kombinace elektronické a papírové formy dotazníků byla zvolena záměrně z důvodu oslovení širokého spektra veřejnosti.

Dotazníky v papírové formě, které byly rozdány u Obvodního soudu pro Prahu 4,8,9 a 10 byly rozdány v šatně, kde si každý příchozí jedinec zanechával kabát. U šatny byla kantýna, kde si mohla veřejnost vyplnit dotazník v sedě a u stolu. Všichni příchozí byli seznámeni s důvody předložení dotazníku. Zároveň byli upozorněni na nepovinnost vyplnění dotazníku a na jeho anonymitu. Před vyplněním dotazníku byli respondenti upozorněni na pečlivé přečtení instrukcí a zároveň byli požádáni, aby dotazník vyplňovali zodpovědně a pravdivě.

U respondentů, kteří vyplňovali dotazník prostřednictvím internetu se předpokládalo, že dotazník vyplňují v domácím a ničím nerušeném prostředí. Celkový počet zpracovaných dotazníků prostřednictvím internetu činil 61 respondentů z hlavního města Prahy. V písemné formě bylo zpracováno 76 dotazníků. Celkový počet vyhodnocených dotazníků z laické veřejnosti bylo 137 respondentů.

Průzkum mezi pomáhajícími profesemi

Tento průzkum proběhl ve stejném termínu jako u laické veřejnosti, tedy ve dnech od 1.10.2010 do 31.11.2010. Pracovníci pomáhajících profesí byli osloveni také kombinací papírové formy dotazníků a pomocí elektronické pošty.

Z oslovených respondentů z pomáhajících profesí se 49 vyplněných dotazníků vrátilo elektronickou poštou od sociálních pracovníků z odboru sociálních věcí všech 22 městských částí v Praze, z celkového počtu 75 rozeslaných dotazníků. Dále byly osloveny stejným způsobem neziskové organizace, které by s oběťmi stalkingu mohly přijít do styku (př. organizace zabývající se pomocí obětem trestných činů – př. Rosa., Acorus., Bílý kruh bezpečí atd.). Takto bylo získáno 15 vyplněných papírových dotazníků. Z příslušníků policie ČR bylo náhodně osloveno celkem 50 respondentů z oddělení kriminální policie a vyšetřování v Praze. Z 50 rozdaných papírových dotazníků bylo vyplněno 28. Celkový počet zpracovávaných dotazníků je 92.

14 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

14.1 Výsledky rozhovoru

Rozhovor byl zaměřen na 3 základní kategorie, které se vztahují k dané problematice. Jedná se o tyto kategorie:

Charakteristika vzniku a průběhu stalkingu

1. Představa typologie pachatelů stalkingu (psychologie stalkerů)
2. Dopad stalkingu na oběť a poskytovaná péče

1. Kategorie: Charakteristika vzniku a průběhu stalkingu

V otázce č. 1. „Kdy jste si uvědomila, že Vás někdo pronásleduje?“ respondentky popsaly období, kdy už došlo k rozvinutí formy pronásledování. Varovné signály mylně považovaly za projev mimořádné náklonnosti.

Na otázku č. 2 „Myslíte si, že jste dala pronásledování podnět (vědomý nebo nevědomý)?“ respondentky shodně uvedly, že nepočítá-li se jejich vstřícnost k pachateli, neuvědomují si, že by zavdaly nějakou konkrétní záminku k pronásledování.

„Nabídla jsem mu pomoc v novém pracovním kolektivu. Následně jsem ho pozvala na firemní akci s ostatními kolegy aby jako nováček dobře zapadl. On si to ale vyložil jinak. Začal mě nadbíhat. Posílal mi sms zprávy, nosil mi kytky a nechával vzkazy na stole.“ Aneta 24 let

„Nejsem si toho vědoma. Byl to můj přítel, který byl ze začátku normální. Po půl roce mi začal kontrolovat telefon, neustále mě po telefonu kontroloval, kde jsem a s kým jsem. Nečekaně mi chodil naproti do práce, na sraz s kamarádkou, vyzvedával mě na cvičení. Postupně mi začal zakazovat kontakty s rodinou a kamarády. Musela jsem z práce chodit přímo domů a nikde se nezdržovat.“ Barbora 23 let

„Ne, nedala. Všechno měl bohužel již dávno promyšlené. Všechno se rychle změnilo po narození naší dcery. Až po narození dcery jsem zjistila, že má další dvě děti, o kterých mi vůbec neřekl. Náš vztah byl úplně normální, dokonce téměř ideální. Bohužel po narození dcery se změnil, začal být odtahitý, kalkulující. Musela jsem hned nastoupit do práce, on zůstal s dcerou doma, protože nemohl najít práci. Všechny mé vydělané peníze šly na jeho alimenty a dluhy.“ Hana 26 let

„Určitě si to nemyslím. Ráda se sice moderně oblékám, ale nenosím sukně ani výstřihy. Mirek byl soused, který se přistěhoval k nám do domu po rozchodu s přítelkyní. Hned první den se přišel představit a působil celkem sympatickým dojmem.“ Irena 34

„Nedala. Setkala jsem se s ním na firemním večírku pro spolupracující firmy. U nás v podniku přímo nedělal. Pozval mě na skleničku a nezávazně jsme pokecali. Začali jsme spolu chodit. Z počátku bylo příjemné, že mě ráno vozil do práce i když jsem spolu nebydleli, vyzvedával mě po pracovní době, chtěl se seznamovat s mými přáteli. Byla jsem ráda, že o mě měl někdo zájem, protože můj manžel zemřel před třemi lety a já měla problémy se seznámit s muži.“ Katka 37 let

Na otázku č. 3 „Byla jste již někdy obětí nějaké formy násilí?“ Odpověděla pouze jedna z respondentek kladně.

„Pouze jednou mě přítel, se kterým jsem chodila asi půl roku, při oslavě jeho narozenin nutil abych s ním měla sexuální styk v jeho podnapilosti. Já jsem to odmítla a on reagoval fyzickým atakem. Byl to důvod k velké výměně názorů. Od této doby byl náš vztah narušen a asi po dvou měsících jsem vztah ukončila.“ Katka

Na otázku č. 4 „Byl do pronásledování zahrnut i někdo z Vašeho okolí?“ v podstatě všechny respondentky uvedly, že nikdo jiný přímo stalkingem ohrožen nebyl, ale jejich okolí bylo použito jako prostředek k pronásledování.

„Kolegové v práci byli dost často podrobeni výslechu, byli informováni o mém jednání vůči stalkerovi (lživě a účelově) a byli žádáni o spoluúčast na kontrole mého chování. „ Aneta

„Dceři přímo nevyhrožoval, ale často mne přes dceru vydíral. Vyhrožoval, že mě o dceru připraví, společensky mě jako matku znemožní. Ponižoval mě i před dcerou a nejbližší rodinou.“ Hanka

„Před mými přáteli začal hovořit o tom, jestli vědí o tom, že jsem měla pohlavní nemoci, jestli se někdo z nich nenakazil, varoval přede mnou. Když se mě kamarádi

zastali, obtěžoval je v mailech i osobně smyšlenými důkazy. Několikrát se mi stalo, že mi řekli, že se kvůli němu se mnou nebudou scházet, protože se ho jinak nezbaví, ledaže by mu jeho fantasmagorie potvrdili, což se jim nechce.“ Katka

Z otázky č. 5 „Pronásledování Vás obtěžovalo nebo jste se cítila přímo ohrožena na životě a zdraví?“ vyplynulo, že přímé výhrůžky smrtí či zmrzačením respondentky nedostaly, ale jejich dlouhodobé prožitky měly psychosomatické následky u dvou respondentek.

„Z počátku jsem si myslela, že ho to přestane bavit a že to musím vydržet. Nicméně se mi špatně usínalo, měla jsem noční můry. Byla jsem fyzicky a hlavně psychicky hodně vyčerpaná. Pořád jsem ho omlouvala, že je pod tlakem, protože nemůže najít práci a tak.... Neměla jsem chuť na sex, což mu také vadilo a hned z toho vyvozoval, že mám milence. Když jsem se pravidelně neozývala z práce, vyčítal mi, že nemám zájem o dceru. Připadala jsem si jako úplnej blbec. Začala jsem hubnout, měla jsem často průjem a dokonce mi vynechávala menstruace.“ Hanka

„Nikdy jsem neměla větší zdravotní problémy, sice mám sennou rýmu, ale hodně sportuji. Krátce potom, co jsem začala řešit problémy se svým bývalým partnerem se u mne vyskytla lupénka. Jak jsem si přečetla na internetu, může jít o projev dlouhodobého stresu. To mi potvrdila i moje kožní lékařka.“ Katka

2. Kategorie: Představa typologie pachatelů stalkingu (psychologie stalkerů)

Společným rysem této kategorie jsou určité problémy, které vznikly z realizovaného či odmítnutého partnerského vztahu. Z otázky č.6 „Znala jste pachatele pronásledování osobně? Jednalo se o Vašeho partnera?“ vyplynulo, že ve dvou případech pronásledování započalo již v průběhu partnerského vztahu, v dalších dvou případech po rozchodu partnerů a v jednom případě z důvodu odmítnutí navázání partnerství.

V otázce č. 7 „Projevovala se osoba pachatele nápadným chováním či zjevem než došlo k samotnému pronásledování?“ se prokázalo, že zjevné typické rysy pachatelů neexistují. Žádná respondentka neuvedla, že by si alespoň zpětně uvědomila, že by bylo na pachateli něco nápadného.

Z otázky č. 8 „Jak pachatele vnímalo jeho či Vaše okolí?“ vyplynul známý fakt, že po bitvě je každý generál. I když se respondentky shodly na tom, že je nikdo nevaroval, po zveřejnění problému bylo najednou informovaných dostatek. Po zveřejnění však respondentky měly potřebné informace také. Pouze jedna respondentka dostala varování od své matky.

„Mojí mámě se nelíbilo, že jsem šla do práce a on zůstal doma. Já jsem si říkala, že je ze staré školy a její argumenty jsem sice slyšela, ale nedávala jsem jim žádnou váhu. Zpětně si uvědomuji, že v mnohém měla pravdu. Přesto mě v tom nenechává vykoupat a je mi velkou oporou.“ Hanka

3. Kategorie:: Dopad stalkingu na oběť a poskytovaná péče

U otázky č. 9 „Jak dlouho trvalo, než jste vyhledala odbornou pomoc?“ se odpovědi respondentek rozcházely. Projevila se zde nedostatečnost obecné informovanosti o tomto problému. Respondentky dlouho problém neřešily, právě z důvodu, že si neuvědomovaly, že se s tím dá vůbec něco dělat. Když s někým jejich problém probíraly, tak se svými kamarády a blízkými osobami. Časová řada doby, kdy se respondentky rozhodovaly svou situaci řešit, začíná od jednoho roku do pěti let.

U otázky č. 10 „Kdo Vás inspiroval k vyhledání pomoci?“ vyšlo dosti výrazně najevo, že odborné instituce, které by měly veřejnost informovat buď nejsou nebo neplní svoji funkci. Z odpovědí bylo zřetelné, že informace respondentky získaly v podstatě náhodou na základě vlastního shlédnutí televizního pořadu či dostaly zprostředkovanou informaci od svého známého. Z rozhovoru nevyplývalo, že by respondentky získaly informace o možné pomoci jinou cestou než z televize na příkladu jiného podobného příběhu. Všechny respondentky se primárně obrátily na policii ČR.

Z otázky č. 11 „ Jak byste refletovala dosud poskytnutou pomoc?“ vyplývá zjištění, že samotný počátek řešení přinesl první úlevu z dlouho napjaté situace. Odhodlání vše sdělit policii bylo mezníkem mezi utrpením a nadějí. Spokojenost respondentek s přístupem a způsobem řešení jejich problémů policií byla různorodá. Z odpovědí je možné vyčíst, že spíše než odborná způsobilost policistů sehrála hlavní

roly ve spokojenosti respondentky ochota, důvěra a pochopení příslušného policisty. Pouze v jednom případě se dostalo oběti od policisty odborného poradenství.

„Strašně dlouho jsem čekala, než mě vůbec někdo přijal. Údajně měli málo lidí na služebně. Pak jsem hovořila s nějakým mladým policistou, který se mě pořád ptal na to samé. Měla jsem pocit, že mi nevěří.“ Aneta

„Měla jsem tu výhodu, že to byl kolega kamaráda, takže o mě dopředu věděl. První rozhovor byl v klidu u kafe a pak až oficiálně na služebně. Byl velmi ochotný a vstřícný. Zde jsem také poprvé slyšela o instituci Bílý kruh bezpečí, kde mají psychologa i právníka. Ihned jsem se s nimi zkontaktovala, což mě moc pomohlo.“ Barbora

„Policista mě navštívil v nemocnici, kde se choval mile.“ Hana

„Na policii jsem šla potom, co mě tam neustále nutil kolega z práce. Samotné oznámení se neslo v duchu, že jsem si všechno vymyslela. Bylo to hodně nepříjemné.“ Irena

„Z počátku mi nevěřili, ale pomohla mi kamarádka, která mi vše dosvědčila.“ Katka

14.2 Shrnutí výsledků rozhovoru

Přestože počet respondentů i šířka a hloubka okruhu otázek byly velmi omezeny, dá se ze získaných informací vyvodit několik základních tezí.

Z odpovědí obětí stalkingu se nepodařilo zjistit typické znaky pachatelů stalkingu (jako např. tělesná konstituce, fyzická zdatnost atd.) případně jiné znaky, kterými by se odlišovali od ostatních mužů, kteří nemají ve svém repertoáru agresivní chování a jednání vůči ženám. Také prostředí, ve kterém stalking může probíhat, není omezeno žádnými hranicemi. Zcela jednoznačně vyplývá, alespoň co se týče vybraného vzorku respondentů, že k nejčastějšímu pronásledování dochází v partnerských vztazích nazývaný jako **ex-partner stalking**. Také **příčiny** vzniku stalkingu lze orientovat přímo v **osobě pachatele**, jelikož respondentky ani v jednom případě neprojevily povědomí o tom, že by daly pronásledovateli k jeho jednání jakýkoliv podnět. Impulz

k pronásledování, dle vyjádření respondentek tedy jednoznačně vyšel z osobnosti pronásledovatele. Co je dále možné z výpovědí respondentek vysledovat je **nedostatečná informovanost obětí** o dostupnosti a volbě vhodné pomoci.

Z výsledků rozhovoru vyplynulo, že se oběti stalkingu přirozeně obracejí na orgán Policie ČR, proto byla záměrně dodatečně zvolena jako součást této práce i metoda dotazníku jako forma průzkumu mezi laickou i odbornou veřejností. Z odborné veřejnosti se pozornost zaměřila především na pracovníky v pomáhajících profesích (sociální pracovníky ze sociálních odborů jednotlivých městských částí a sociální pracovníky z neziskových organizací, které se zabývají problematikou domácího násilí a obětí trestných činů), tak byl dotazník směřován rovněž i na příslušníky Policie ČR.

Na zjišťování příčin nízké úrovně povědomí o možné pomoci obětem stalkingu je věnována i značná část otázek v dotazníku.

14.3 Výsledky dotazníku

Kompletně vyplněných dotazníků z řad laické veřejnosti se k 31.11.2010 vrátilo ke konečnému zpracování 137. Z řad odborné veřejnosti bylo ke stejnému datu ke zpracování poskytnuto 92 dotazníků.

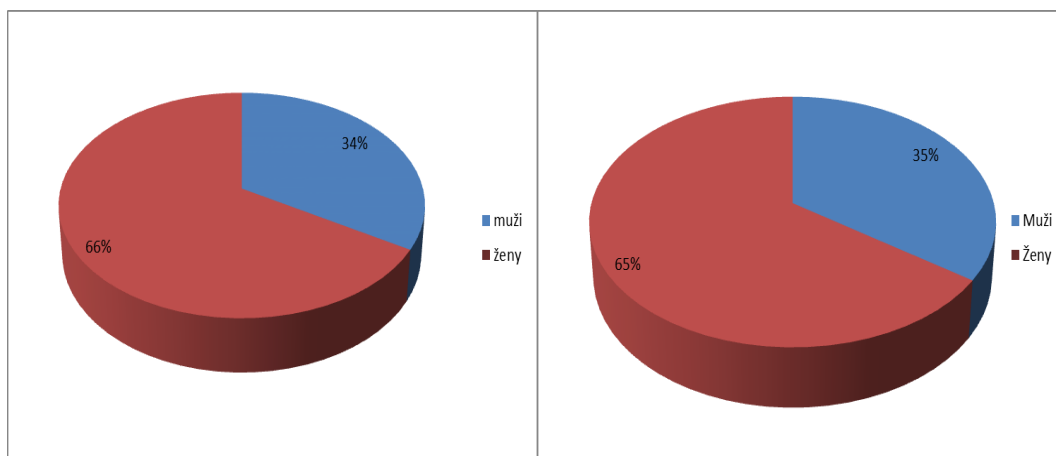
Otázka č. 1: Jaké jste pohlaví?

Tabulka č. 1 Rozlišení pohlaví

Laická veřejnost		
Muž	46	33,6%
Žena	91	66,4%
Celkem	137	100,0%

Pomáhající profese		
Muž	32	34,8%
Žena	60	65,2%
Celkem	92	100,0%

Tato úvodní otázka byla zaměřena na genderovou kategorii oslovených respondentů. Z údajů v tabulce je patrné, že oslovená **laická veřejnost je zastoupena 33,6% mužů** (46 respondentů) a **66,4% žen** (91 respondentek). V kategorii **pomáhajících profesí** se průzkumu účastnilo **34,8% mužů** (32 respondentů) a **65,2% žen** (60 respondentek). Výsledek u pomáhajících profesí významně ovlivnila účast respondentů mužů z řad policie, kde je opačný poměr zastoupeného pohlaví než v ostatních pomáhajících profesích.

Graf č. 1 Rozlišení pohlaví

Otázka č. 2: Jaký je Váš věk?

Tabulka č.2 Věkové rozlišení

Laická veřejnost		
20-35 let	87	63,5%
35-45 let	17	12,4%
45-60 let	17	12,4%
60 a více	16	11,7%
Celkem	137	100,0%

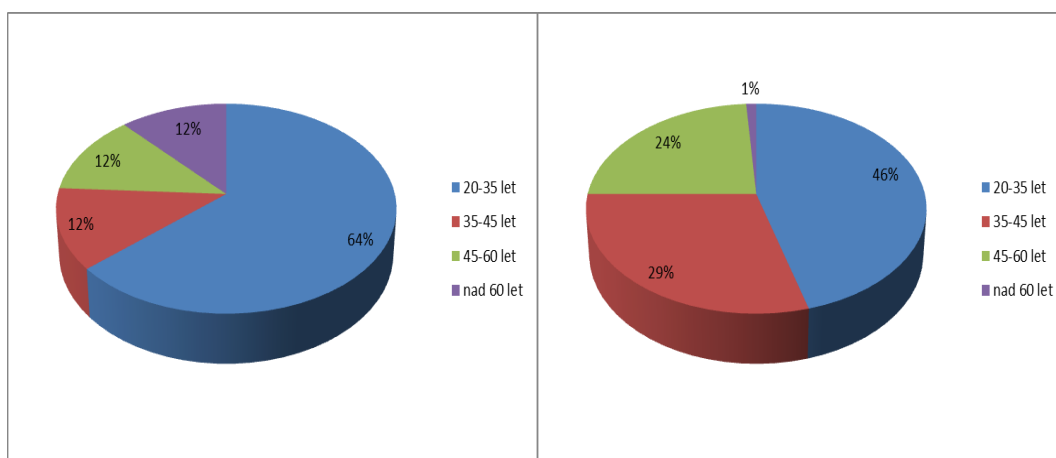
Pomáhající profese		
20-35 let	42	45,7%
35-45 let	27	29,3%
45-60 let	22	23,9%
60 a více	1	1,1%
Celkem	92	100,0%

Druhá otázka byla zaměřena na věkovou kategorii oslovených respondentů. Následným vyhodnocením bylo zjištěno, že **laická veřejnost** byla ve věkovém rozpětí **20-35 let** zastoupena **63,5%** (87 respondenty), v této věkové kategorii byla nejvýznamněji zastoupena i **odborná veřejnost**, tj. **45,7%** (42 respondentů). Nejméně byla zastoupena věková kategorie v rozsahu od 60 let a více, která byla tvořena **11,7%** (16 respondenty) **u laické veřejnosti** a zcela zanedbatelně **1,1 %** (1 respondent) **u odborné veřejnosti**.

Věkovou strukturu tohoto vzorku ovlivnila elektronická podoba sběru dat, kde lze předpokládat významné zastoupení nižších věkových kategorií. Naopak starší respondenti vyplňovali dotazníky spíše v papírové podobě.

U pomáhajících profesí bylo zjištěno, že ve věkovém rozsahu **20-35 let** bylo zastoupeno **45,7%** (42 respondentů), druhá nejsilněji zastoupená část pomáhajících profesí byla ve věkovém rozmezí od **35-45 let 29,3%** (27 respondentů). Věkové rozmezí od **45-60 let** bylo zastoupeno **23,9%** (22 respondentů). Nejmenší zastoupení

bylo ve věkovém rozsahu **60 let** a více, tedy **1,1%** (1 respondent). Věková struktura u pomáhajících profesí odpovídá možnému předpokladu.

Graf č. 2 Věkové rozlišení

Otázka č. 3: Znáte význam slova „stalking“?

Tabulka č. 3 Význam pojmu

Laická veřejnost		
Ano	101	73,8%
Ne	18	13,1%
Mám představu	18	13,1%
Celkem	137	100,0%

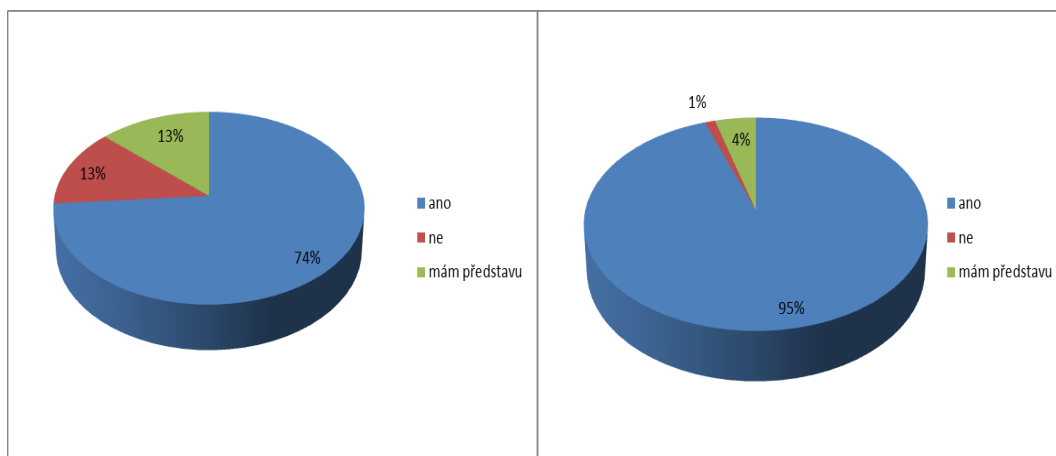
Pomáhající profese		
Ano	87	94,6%
Ne	1	1,1%
Mám představu	4	4,3%
Celkem	92	100,0%

Z údajů v tabulce bylo zjištěno, že z **laické veřejnosti zná pojem stalking 73,8% respondentů** (101 respondentů), **celkem 13,1%** (18 respondentů) tento **pojem nezná** a u **13,1%** (18 respondentů) **má představu**, co tento pojem znamená.

Výsledek je milým překvapením. Vzhledem k neexistující osvětě o stalkingu, je výsledek zřejmým důsledkem televizních dokumentů a krimi zpráv.

Z tabulky **pomáhajících profesí vyplývá, že pojem stalking zná 94,6% respondentů** (87 respondentů), tento pojem **nezná 1,1%** (1 respondent) a u **4,3%** (4 respondentů) bylo zjištěno, že **mají představu**, co tento pojem znamená.

Výsledek je sice povzbudivý, ale nedává přesnou odpověď, co si za tímto pojmem kdo představoval. K osvětlení pomůže následující otázka č. 4.

Graf č. 3 Význam pojmu

Otázka č. 4: Pojem „stalking je chápán jako zlovolné a úmyslné pronásledování a obtěžování jiné osoby, která pak u oběti snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost. Setkal(a) jste se někdy s tímto jevem?

Tabulka č. 4 Setkání s jevem

Laická veřejnost		
Ano	55	40,1%
Ne	79	57,7%
Nevím	3	2,2%
Celkem	137	100,0%

Pomáhající profese		
Ano	79	85,9%
Ne	13	14,1%
Nevím	0	0,0%
Celkem	92	100,0%

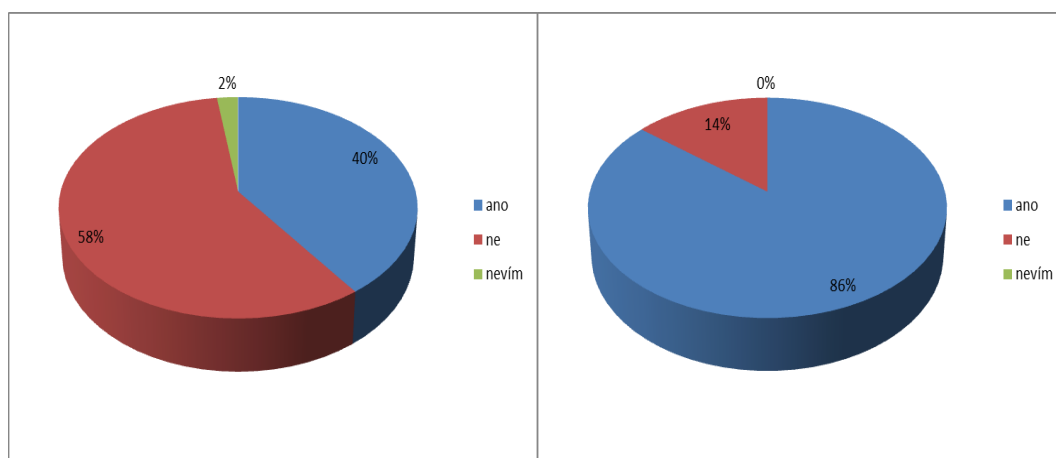
V této otázce byl vysvětlen pojem stalking. Respondenti podle vysvětlení pojmu měli odpovědět, zda-li se někdy setkali s tímto jevem. U **laické veřejnosti** odpovědělo **40,1%** (55 respondentů), že se s tímto **jevem nikdy nesetkali**. V **57,7%** (79 respondentů) byla odpověď záporná, tedy že tento pojem nikdy neslyšeli a **neznají ho**. Odpověď „**nevím**“ zvolilo **2,2%** laické veřejnosti (tedy 3 respondenti).

Výsledek 40,1% u odpovědí ano je překvapivým, ukazuje na to, že stalking je mezi námi více, než si představujeme.

V pomáhajících profesích je znalost pojmu zastoupena většinou dotazovaných. **ANO** odpovědělo na otázku **85,9%** (79 respondentů), **NE** odpovědělo zbylých **14,1%**, tedy (13 respondentů). Odpověď **nevím** si **nezvolil nikdo z dotazovaných**.

Výsledek 85,9% odhaluje, že oslovená odborná veřejnost se se stalkingem setkává velmi často. Opět je to potvrzení toho, že stalkingu je zapotřebí věnovat náležitou pozornost a je velmi potřebné na něj adekvátně reagovat a to posílením jak osvětové

činnosti, při které jsou formy a možnosti ochrany přiblíženy veřejnosti, tak odbornou přípravou pracovníků, kteří pomoc obětem stalkingu poskytují.

Graf č. 4 Setkání s jevem

Otázka č. 5: V případě, že jste na předchozí otázku odpověděl(a) ano, se stalkingem jste se setkal(a):

Tabulka č. 5 Setkání se stalkingem

Laická veřejnost		
Media	24	43,6%
Literatura	1	1,8%
Zaměstnání	3	5,5%
Studium	2	3,6%
Osobně	21	38,2%
Jinde	4	7,3%
Celkem	55	100,0%

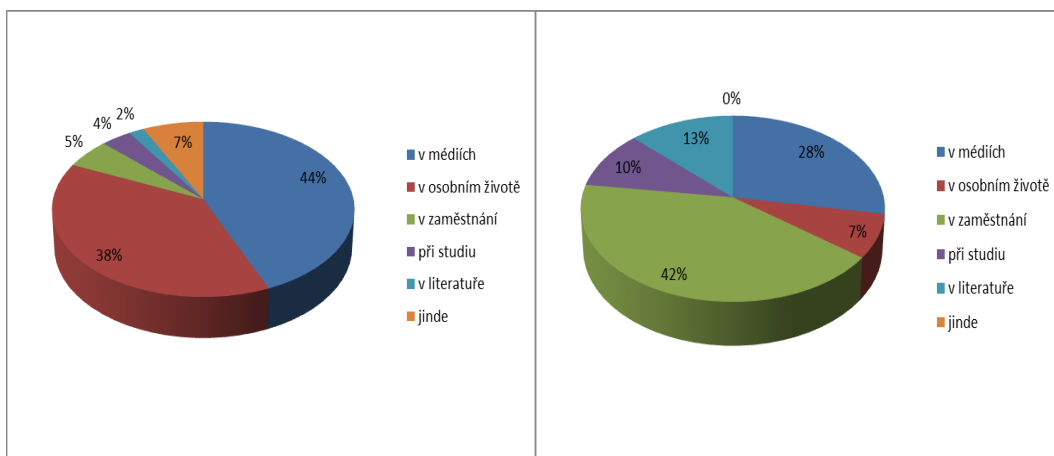
Pomáhající profese		
Media	22	27,8%
Literatura	6	7,6%
Zaměstnání	33	41,8%
Studium	8	10,1%
Osobně	10	12,7%
Jinde	0	0,0%
Celkem	79	100,0%

Otázka č. 5 byla koncipována tak, aby z ní bylo patrné, kde se respondenti s tímto pojmem setkali. Z tabulky je zřejmé, že u laické veřejnosti je nejvíce zastoupena odpověď, že se stalkingem se respondenti setkali v médiích 43,6% (24 respondentů), druhou odpověď nejvíce zastoupenou, tedy že se se stalkingem setkalo osobně zvolilo 38,2% (21 respondentů). Méně zastoupené byly odpovědi jinde 7,3% (4 respondentů), u 5,5% (3 respondentů) byla zvolena odpověď v zaměstnání a 3,6% (2 respondenti) odpověděli, že se se stalkingem setkali při studiu. Nejméně zastoupena byla odpověď v literatuře, kdy si tuto odpověď zvolilo 1,8% tedy (1 respondent).

Výsledek potvrzuje, že laická veřejnost se se stalkingem převážně seznamuje prostřednictvím médií. Osobní zkušenost 38,2% respondentů také není zanedbatelným výsledkem. Poukazuje na společenskou závažnost problému zvaný stalking. Při přípravě osvětové a vzdělávací činnosti je výsledek, který význam medií dokazuje velmi podnětným, jelikož prokazuje úspěšnost této formy zvyšování informovanosti o tomto jevu. Výsledek osobní zkušenosti opět potvrzuje důležitost široké informační kampaně, jelikož se tento problém již v tuto chvíli nějakým způsobem dotýká téměř 40% populace. Je však otázkou, zda respondenti v této odpovědi hovořili o svých vlastních zkušenostech, zkušenostech ze svého okolí, či zahrnují i zkušenost neosobně zprostředkovanou (literatura, televize, časopisy apod.).

V druhé části tabulky, která je věnována **pomáhajícím profesím** je uvedeno, že nejvíce je zastoupena odpověď **v zaměstnání**, kterou si zvolilo **41,8%** (33 respondentů). Druhá nejvíce zastoupená odpověď je **v médiích**, kterou si zvolilo **27,8%** (22 respondentů). Méně zastoupené byly odpovědi **osobně 12,7%** (10 respondentů), **při studiu 10,1%** (8 respondentů) a **v literatuře 7,6%** (6 respondentů). Odpověď jinde si ne zvolil ani jeden z dotázaných respondentů z řad pomáhajících profesí.

U odborné veřejnosti jsou potvrzeny výsledky ze vzorku laické veřejnosti, doplněné informacemi ze zaměstnání. Zde by bylo možno očekávat větší zastoupení zaměstnavatelů jako zdroje informací, ale zatím tomu tak není. Vzhledem k oborům činností respondentů je výsledek očekávatelný. Výsledek z osobní zkušenosti spíše odpovídá realitě, na rozdíl od výsledků u laické veřejnosti. Přesto, jde o poměrně významný výsledek, který potvrzuje, že stalking není výjimečnou záležitostí. Za povzbudivé můžeme považovat, že už i při studiu se začíná o stalkingu hovořit, přestože odborná literatura o této problematice je dostupná převážně v cizojazyčných vydáních.

Graf č. 5 Setkání se stalkingem

Otázka č. 6: Setkáváte se ve své profesi s problematikou stalkingu?

Tabulka č. 6 Profese a stalking

Laická veřejnost		
Ano	16	11,7%
Ne	121	88,3%
Celkem	137	100,0%

Pomáhající profese		
Ano	64	69,6%
Ne	28	30,4%
Celkem	92	100,0%

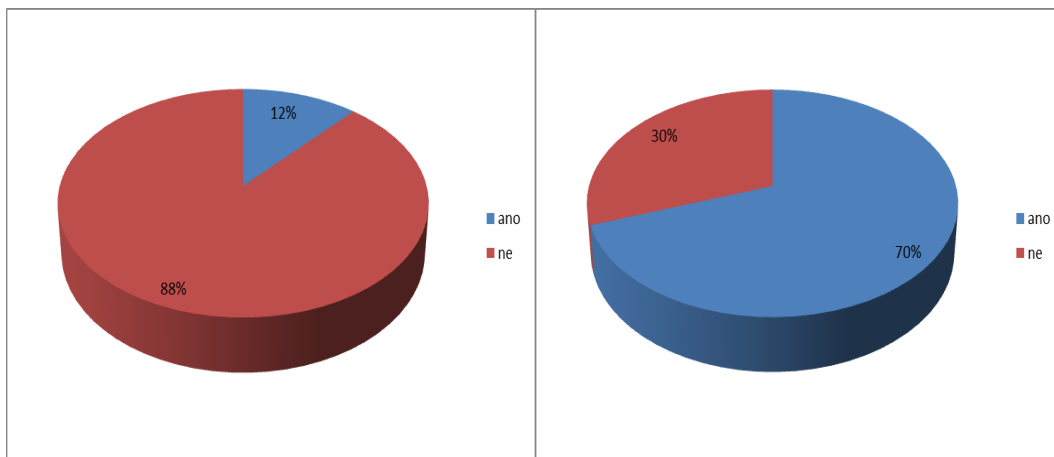
Z výše uvedené tabulky vyplývá, že ve své profesi se s problematikou stalkingu z řad **laické veřejnosti setkává 11,7%** (16 respondentů). Oproti tomu většina dotazovaných odpověděla, že se touto problematikou ve své profesi **nesetkává 88,3%** (121 respondentů).

Výsledek 11,7% ukazuje na širší kontextu, ve které se stalking pohybuje. Profesně zasahuje i do profesí, které přímo s obětí stalkingu nepracují, ale jejich poznatky jsou při vyšetřování stalkingu používané. Jako dalšího ukazatele pro interpretaci je použito výsledku z odpovědí na otázku č. 7, kdy respondenti z tzv. laické veřejnosti, kteří mají se stalkingem pracovní zkušenost, ve většině případů pracují mimo pomáhající profese.

Z pomáhajících profesí byla zvolena ve větší míře odpověď **ANO**, kterou zvolilo **69,9%** (64 respondentů). Odpověď, že se s problematikou stalkingu ve své profesi **nesetkává** zvolilo **30,4%** (28 respondentů) pomáhajících profesí.

Je otázkou, zda se respondenti odpovídající NE se stalkingem ještě nesetkali, či je pravděpodobné, že se ve své pracovní pozici ani nesetkají. Vzhledem k tomu, že

stalking je pojmenován v trestním zákoníku jako trestný čin od 1.1.2010 i pracovníci v pomáhajících profesích se s chováním pachatelů tohoto druhu jako stalkerů setkávají od této doby. V předešlé době pak mohlo stejné jednání pachatelů být řešeno v rámci jiných forem trestné činnosti (domácí násilí, omezování domovní svobody, vydírání apod.). Lze uvažovat, že více než 30% respondentů, kteří se nesetkali ve své profesi se stalkingem, se v budoucnu i oni se stalkingem v nějaké podobě setkají.

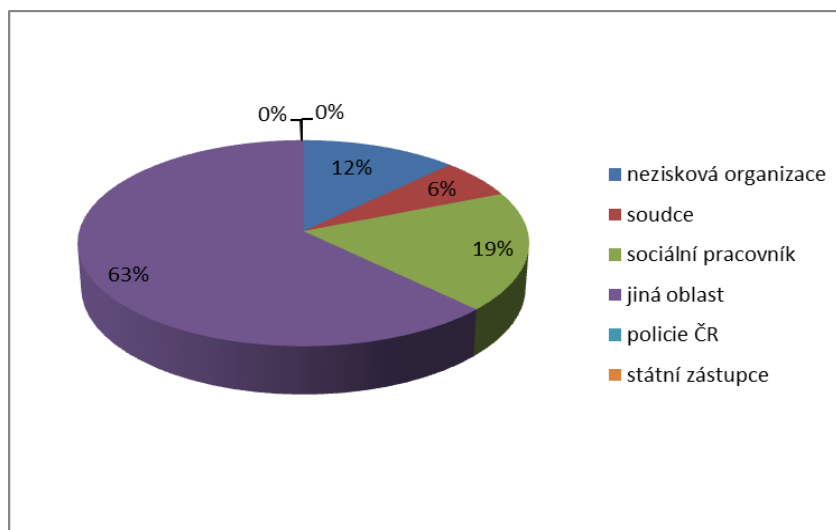
Graf č. 6 Profese a stalking

Otázka č. 7: V případě, že jste na předchozí otázku odpověděl(a) ano, pracujete v ?

Tabulka č. 7 Profese

Laická veřejnost		
Nezisková	3	9,1%
Soudce	2	6,1%
Soc. pracovník	4	12,1%
Jinde	24	72,7%
Policie ČR	0	0,0%
Státní zástupce	0	0,0%
Celkem	33	100,0%

Tato otázka byla pouze doplňková, určená jen pro laickou veřejnost, aby bylo patrné, z jaké profesní oblasti byla laická veřejnost zastoupena. Odpověď Policie ČR a státní zástupce si nezvolil ani jeden z dotazovaných respondentů. Interpretace byla použita v souvislosti s předcházející otázkou č. 6.

Graf č. 7 Profese

Otázka č. 8: Myslíte, že častěji jsou oběťmi stalkingu?

Tabulka č. 8 Oběti stalkingu

Laická veřejnost		
Ženy	126	91,0%
Muži	11	9,0%
Celkem	137	100,0%

Pomáhající profese		
Ženy	90	97,8%
Muži	2	2,2%
Celkem	92	100,0%

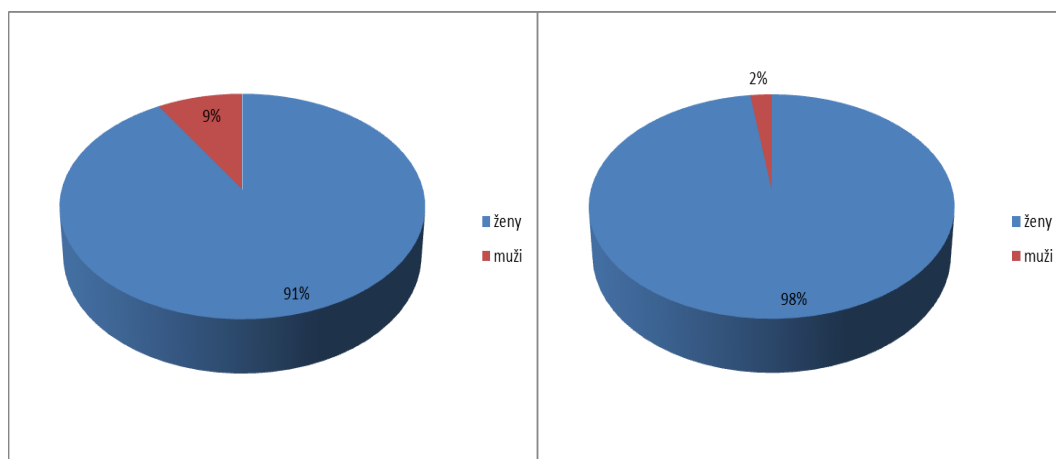
Z údajů v tabulce je patrné, že **91%** z **laické veřejnosti** (126 respondentů) je toho názoru, že **oběťmi** stalkingu jsou **častěji ženy**. Pouze v **9%** (11 respondentů) laická veřejnost uvedla, že mají za to, že jsou **oběťmi muži**.

U laické veřejnosti je 9% předpoklad, že oběťmi jsou především muži, se může zdát překvapivý. Lze soudit, že za stalking je v tomto případě považováno hrubé způsoby mezilidské komunikace (psychické týrání, ekonomické vydírání apod.) a výrazné projevy ženské žárlivosti. Přesto to nevylučuje, že se respondenti s ženami stalkerkami setkali. V úvahu lze také brát vývoj celospolečenského klimatu, což je zapříčiněno i změnou genderových rolí, kdy má v rodině žena významnější postavení. Ve srovnání s výsledky mezinárodních výzkumů však podíl obětí stalkingu v mírných formách panuje genderová vyváženost. U těžkých případů bývají ženy častěji než muži v postavení oběti.³³

³³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Expertner stalkig a jeho podoby. *Právo a rodina*. 2011, č.3.,s.1-2

U **pomáhajících profesí** byly konečné odpovědi obdobné. U **97,8%** (90 respondentů) z pomáhajících profesí mají za to, že **oběťmi jsou ženy**. Odpověď, že jsou **oběťmi častěji muži**, je zastoupena pouze **2,2%** (2 respondenti). Tento výsledek odpovídá i reálným zkušenostem.

Ve srovnání s již uvedenými zahraničními zdroji je tento výsledek daleko jednoznačnější. Do budoucna je proto velmi potřebné se zaměřit na výzkum stalkingu i v našich podmínkách a srovnat případné rozdíly se zahraničními zkušenostmi.

Graf č. 8 Oběti stalkingu

Otázka č. 9: Domníváte se, že pronásledovatelem (stalkerem) je častěji?

Tabulka č. 9 Stalker

Laická veřejnost		
Ženy	20	14,6%
Muži	117	85,4%
Celkem	137	100,0%

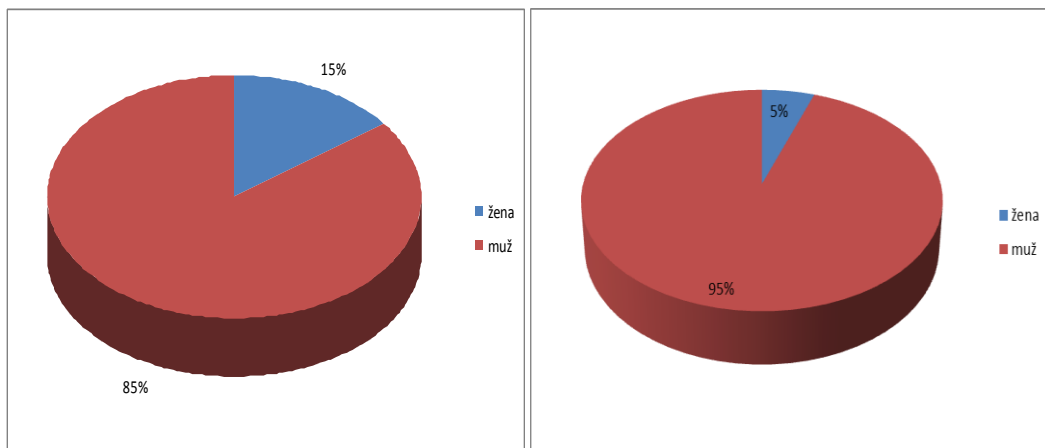
Pomáhající profese		
Ženy	5	5,4%
Muži	87	94,6%
Celkem	92	100,0%

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že **85,4%** tedy 117 respondentů z **laické veřejnosti** se domnívá, že je **pronásledovatelem častěji muž**. Pouze ve **14,6%** (20 respondentů) z laické veřejnosti má za to, že je **pronásledovatelem častěji žena**.

V **94,6%** (87) respondentů z **pomáhajících profesí** uvádí, že je častěji **pronásledovatelem (stalkerem) muž**. Za ženu jako častější pronásledovatelku vybralo odpověď **5,4%** (5 respondentů) z **pomáhajících profesí**.

Výsledky také odpovídají předpokladům. U laické veřejnosti se dá usuzovat, že vzhledem ke srovnání s výsledky u otázky č. 8, se bude za formu stalkingu považovat i nadstandardní míra projevů žárlivosti.

Zároveň je zajímavé srovnání s výsledky tabulky č. 8, kdy by se dalo předpokládat, že výsledky budou v zrcadlové podobě. Přesto zde ženy vyšly jako více pravděpodobné potencionální pachatelky (skoro dvojnásobně).

Graf č. 9 Stalker

Otázka č. 10: Jaká forma stalkingu je podle Vašeho pohledu nejčastější?

Tabulka č. 10 Forma stalkingu

Laická veřejnost		
Partnerské	97	74%
VIP *	22	15%
Zaměstnání	14	9%
Lékař	2	1%
Jiné	2	1%
Celkem	137	100,0%

Pomáhající profese		
Partnerské	80	87%
VIP *	7	7,6%
Zaměstnání	2	2,2%
Lékař	3	3,2%
Jiné	0	0%
Celkem	92	100,0%

* VIP - použité ve významu osob mediálně známých z oblasti politiky, sportu a kultury

Smyslem této otázky bylo zjistit, jaká forma stalkingu je podle laické veřejnosti a pomáhajících profesí nejčastější. Podle výsledků průzkumu, které byly zahrnuty ve výše uvedené tabulce vyplývá, že dle **laické veřejnosti je nejvíce zastoupená partnerská**

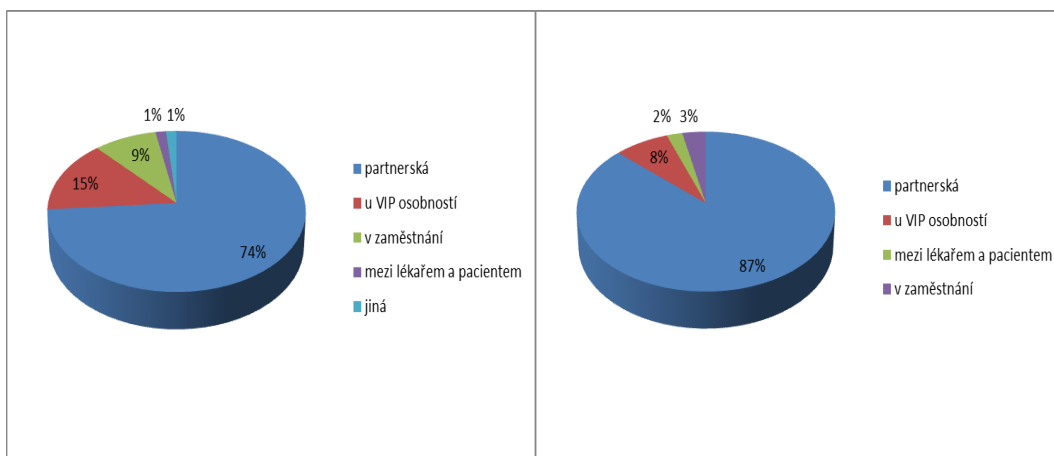
forma stalkingu a to celkem v **74%** (97 respondentů). U **VIP osobností** je zastoupena pouze v **15%** (u 22 respondentů), v **zaměstnání** v **9%** (u 14 respondentů). **Nejméně zastoupená** je, dle laické veřejnosti, shodným počtem **1%** (tedy u 2 respondentů) **mezi pacientem a lékařem** a popř. jiná forma stalkingu.

Výsledky u laické veřejnosti odpovídají předpokladům. Výraznější je pouze dosti významné zastoupení stalking VIP osobností. Na základě srovnání z praxe (údaje z dosud neoficiální policejní statistiky uvedené na interdisciplinární komisi pro Prahu IV za rok 2010) kdy z 36 případů vyšetřování stalkingu se ani jeden netýkal pronásledování VIP osobnosti, je výsledek zřejmě ovlivněn informacemi ze zahraničí, které jsou nám mediálně zprostředkované.

U **pomáhajících profesí** je **nejpočetněji** zastoupena **partnerská forma stalkingu** a to v **87%** (80 respondenty), u **VIP osobností** je zastoupena v **7,6%** (tedy u 7 respondentů). **Nejméně častá** je forma stalkingu v **zaměstnání 2,2%** (2 respondenti) a **mezi lékařem a pacientem** a to ve **3,2%** (3 respondenti). Jako volbu jiné formy stalkingu si žádný z respondentů z pomáhajících profesí nezvolil.

Výsledky u pomáhajících profesích korespondují s výsledky u laické veřejnosti. Je zde více uváděn (v 87% oproti 74%) partnerský stalking, což zřejmě odráží bližší kontakt s realitou partnerského konfliktu jako takového.

Nejen z výsledků tohoto průzkumu, ale i z pramenů ze zahraničních publikací a výzkumů je možné jednoznačně usoudit, že tzv. expartner-stalking je opravdu tou nejvýznamnější a nejčastější formou stalkingu. Tento fakt dokazují i odborné statě Doc. PhDr. Ludmily Čírtkové, CSc., která vychází z četných zahraničních studií. Ve svých odborných statích se dále zabývá rizikovými okolnostmi stalkingu, typologií pachatelů, příčinám vzniku stalkingu a dalších faktorech, které stalking doprovázejí. Její odborné publikace jsou zatím jediným dostupným zdrojem pro studium stalkingu jako společensko-patologického jevu.

Graf č. 10 Forma stalkingu

Otázka č. 11: Víte, kde by oběti stalkingu mohly hledat pomoc?

Tabulka č. 11 Pomoc obětem

Laická veřejnost		
Rodina	12	8,8%
Přátelé	8	5,8%
Lékař	3	2,2%
PČR	80	58,4%
Občanská sdruž.	15	10,9%
Státní instituce	11	8,0%
Jiné	2	1,5%
Nevím	6	4,4%
Celkem	137	100,0%

Pomáhající profese		
Rodina	7	7,6%
Přátelé	6	6,5%
Lékař	4	4,3%
PČR	47	51,1%
Občanská sdruž.	17	18,5%
Státní instituce	11	12,0%
Jiné	0	0,0%
Nevím	0	0,0%
Celkem	92	100,0%

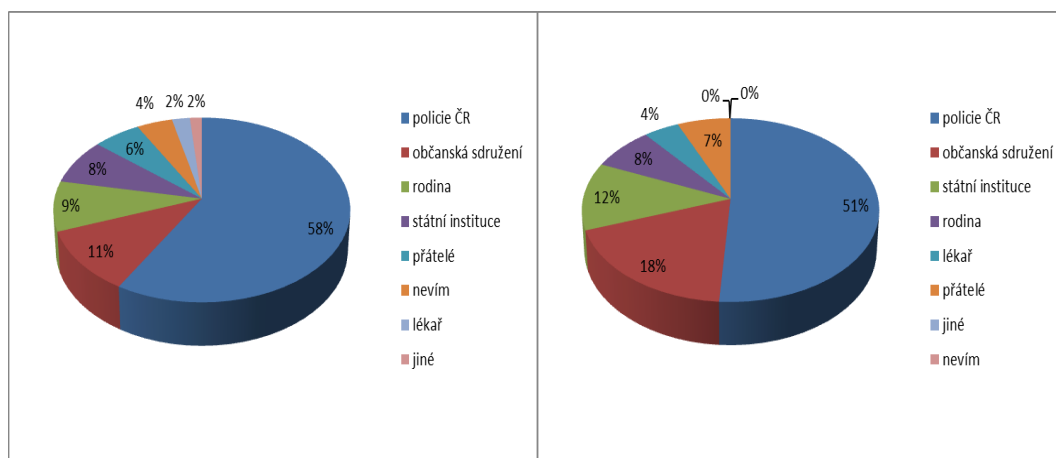
Z výše uvedené tabulky vyplývá, že z **laické veřejnosti** by se nejvíce lidí obrátilo s **žádostí o pomoc na Policii ČR**, kterou jako odpověď zvolilo celkem **58,4%** tedy (80 respondentů). Dále byla v **10,9%** (15 respondenty) zastoupena **občanská sdružení**, **pomoc v rodině** by hledalo **8,8%** (12 respondentů) a **u státních institucí** by hledalo pomoc **8,0%** (11 respondentů). **Nejméně byla zastoupena odpověď přátelé** v celkovém rozsahu **5,8%** (8 respondentů) a **u lékaře 2,2%** (3 respondenti). Pouze **4,4%** (6 respondentů) zvolilo odpověď **nevím** a v **1,5%** (2 respondenti) zvolily odpověď **jiné**.

To, že se lidé obracejí nejčastěji o pomoc na policii lze pochopit, jelikož policie všeobecně bývá považována za toho, kdo má člověka ochránit. Malé zastoupení státních organizací a neziskového sektoru v odpovědích respondentů odpovídá situaci v této

oblasti. V podstatě se dá říci, že vzhledem k reálné možnosti obrátit se na odborníka na stalking, je výsledek možné považovat z hlediska oběti za optimistický.

Pracovníci z pomáhajících profesí by nejčastěji hledali pomoc u Policie ČR a to celkem u **51,1%**, tedy (47 respondentů). V **18,5%** (17 respondentů) by zvolilo jako nejvhodnější pomoc **občanská sdružení**. Pouze v **12%** (11 respondentů) by se obrátilo s žádostí o pomoc na **pracovníky státních institucí**. **U rodiny** by hledalo pomoc pouze **7,6%** (7 respondentů) a **u přátel 6,5%** (6 respondentů). **Nejméně** byla zastoupena **odpověď lékař**, kterou zvolilo pouze **4,3%** (4 respondenti). Možnost jiné a nevím žádný z respondentů nevyužil.

Výsledek u odborné veřejnosti odpovídá výsledku u laické veřejnosti. Pouze rozložení tří hlavních skupin vyznívá více ve prospěch institucí jiných než policie. V této otázce se jasně ukazuje, že postavení státních i neziskových organizací v soustavě pomoci obětem stalkingu je naprosto neodpovídající společenským i individuálním potřebám obětí. V tomto ohledu je na poli právní i metodické připravenosti odborníků v pomáhajících profesích velká mezera, kterou je zapotřebí co nejdříve zaplnit. Úloha státu je v této oblasti nezastupitelná. Na druhé straně podněty z řad profesních organizací by situaci mohly aktivním přístupem pomoci zlepšit. Tímto je myšleno podávání projektů, které se budou stalkingem zabývat, organizace přednášek a zážitkových seminářů apod. Zcela nevyhnutelné je aby vznikla speciální organizace buď s charakterem neziskové organizace nebo příspěvkové organizace, která by se specializovala na problém stalkingu a byla by stěžejním prvkem pro další působení jiných subjektů.

Graf č.11 Pomoc obětem

Otázka č. 12: Myslíte si, že stalking je definován dle zákona jako?

Tabulka č. 12 Stalking a zákon

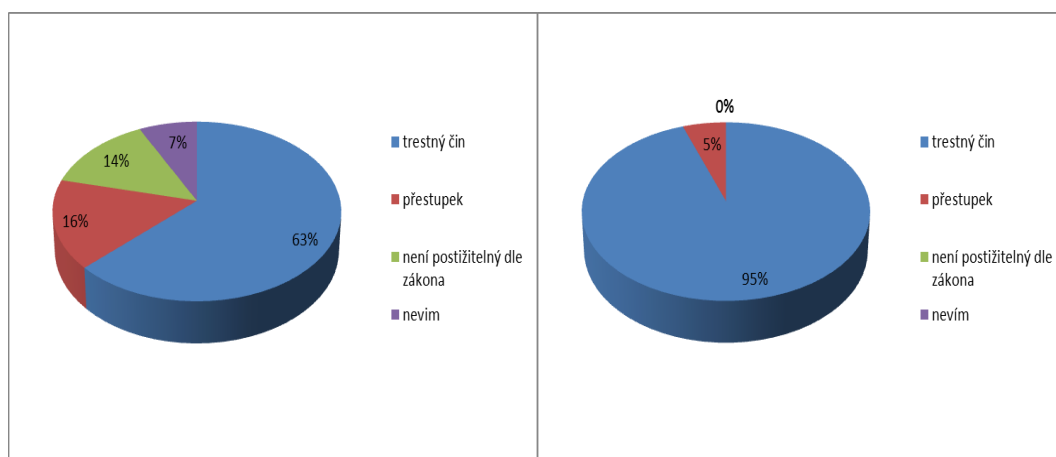
Laická veřejnost		
Přestupek	22	16,1%
Trestný čin	86	62,8%
Není postižitelný	19	13,9%
Nevím	10	7,3%
Celkem	137	100,0%

Pomáhající profese		
Přestupek	5	5,4%
Trestný čin	87	94,6%
Není postižitelný	0	0,0%
Nevím	0	0,0%
Celkem	92	100,0%

Z údajů v tabulce pro **laickou veřejnost** je zřejmé, že **nejvíce byla zastoupena odpověď**, že stalking je definován dle zákona jako **trestný čin** a to celkem u **62,8%** (86 respondentů). Druhou nejčastěji zastoupenou odpovědí bylo, že stalking je dle zákona definován jako **přestupek** v **16,1%** (22 respondentů). **13,9%** (19 respondentů) se domnívá, že **stalking není postižitelný dle zákona** a pouze **7,3%** (10 respondentů) uvedlo, že odpověď na otázku **neví**.

V případě **pomáhajících profesí** byla také **nejvíce zastoupena odpověď**, že **stalking je definován podle zákona** a to v **94,6%** (87 respondentů). Pouze **5,4%** (5 respondentů) uvedlo, že je **stalking definován dle zákona jako přestupek**. Odpověď **nevím**, popř. že **stalking není postižitelný dle zákona** ne zvolil ani jeden respondent.

Výsledky v obou skupinách respondentů lze považovat za odpovídající krátké době, kdy byl stalking jako trestný čin uveden v trestním zákoníku.

Graf č. 12 Stalking a zákon

Další 4 doplňující otázky byly určeny pouze pro pracovníky z pomáhajících profesí. Smyslem otázek bylo zjistit, zda-li jsou pracovníci v pomáhajících profesích dostatečně proškoleni pro práci s oběťmi stalkingu popř. zda-li se cítí být dostatečně proškoleni.

Otázka č. 13: Byl/a jste někdy v rámci své profese vyškolen/a pro práci s oběťmi stalkingu?

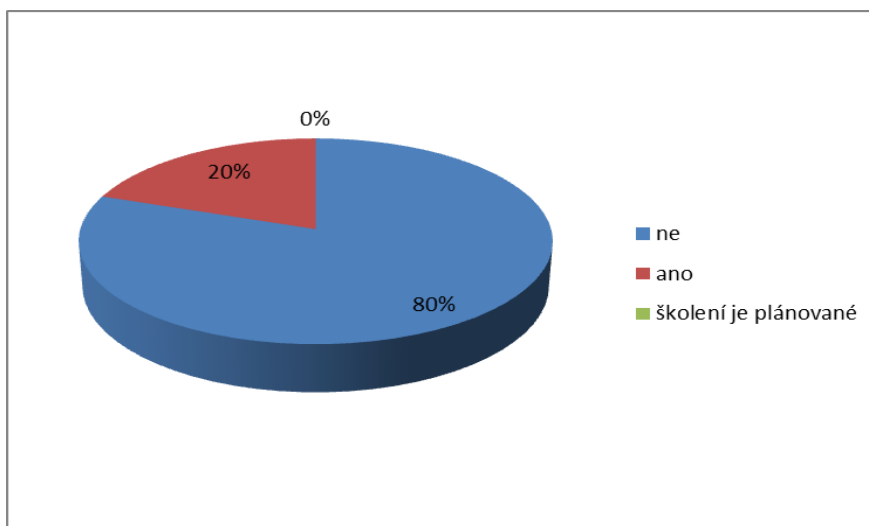
Tabulka č.13 Profesní proškolení

Pomáhající profese		
Ano	18	19,6%
Ne	74	80,4%
Plánován	0	0,0%
Celkem	92	100,0%

Z výsledků, uvedených v tabulce je patrné, že nejvíce je zastoupena odpověď, že **80,4%** (74 respondentů) pracovníků z pomáhajících profesí, **nebyli proškoleni v rámci své profese pro práci s oběťmi stalkingu**. Pouze **19,6%** (18 respondentů) z pomáhajících profesí odpovědělo, že **byli v rámci své profese proškoleni**. Ani v jednom případě není školení u pracovníků v pomáhajících profesích naplánováno.

Minimální proškolenost pracovníků pomáhajících profesí, ale i policistů je zarážející, především v souvislosti se zjištěním, jak rozšířený fenomén stalking je.

Výsledek z jiného pohledu však odpovídá úrovni institucionálnímu zajištění odborné pomoci v současnosti. Opět nelze jinak, než zdůraznit naprostou nevyhnutelnost proškolenosti a odborné připravenosti pracovníků v pomáhajících profesích. V nabídkách erudovaných školících agentur téma stalkingu nelze najít, a proto i jejich aktivita ve vyhledávání témat by byla velmi přínosná. Je pravděpodobné, že ani tyto agentury nemají o stalkingu a jeho odborné reflexi odpovídající povědomí, přesto je vyhledávání nových témat jejich úkolem a při výběru personálně-odborného zajištění mohou na nedostatky v této oblasti upozornit.

Graf č. 13 Profesní proškolení

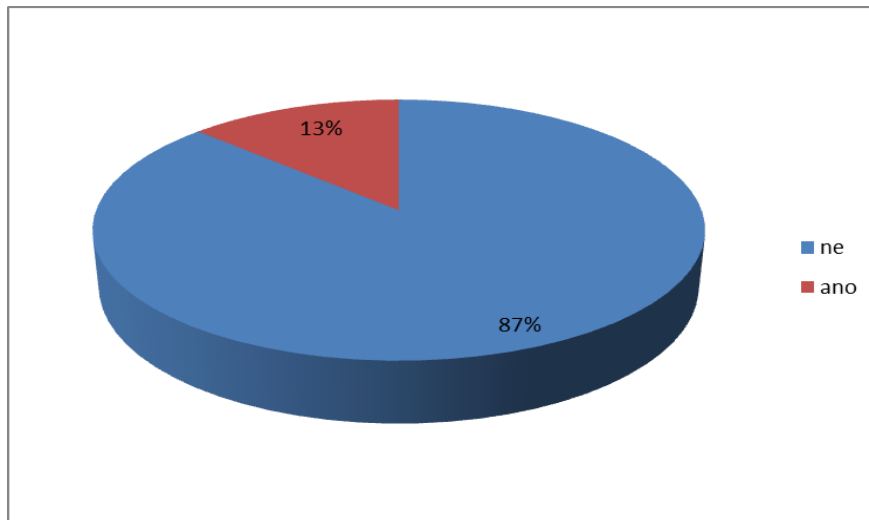
Otázka č. 14: Domníváte se, že jste dostatečně vyškolen/a pro práci s oběťmi stalkingu?

Tabulka č. 14 Úroveň proškolení

Pomáhající profese		
Ano	12	13,0%
Ne	80	87,0%
Celkem	92	100,0%

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že **87%** (80 respondentů) odpovědělo, že se domnívají, že **jsou nedostatečně vyškoleni pro práci s oběťmi**. Pouze **13,0%** (12 respondentů) uvedlo, že se domnívají, že **jsou dostatečně vyškoleni** pro práci s oběťmi stalkingu.

Výsledek opět potvrzuje minimální úroveň proškolenosti pracovníků a reflektuje i osobní hledisko potřebné míry odborné kompetence pracovníků. Naprostá většina pracovníků, kteří se se stalkingem setkávají na pracovní úrovni, se cítí málo odborně vybavena pro tuto práci.

Graf č. 14 Úroveň proškolení

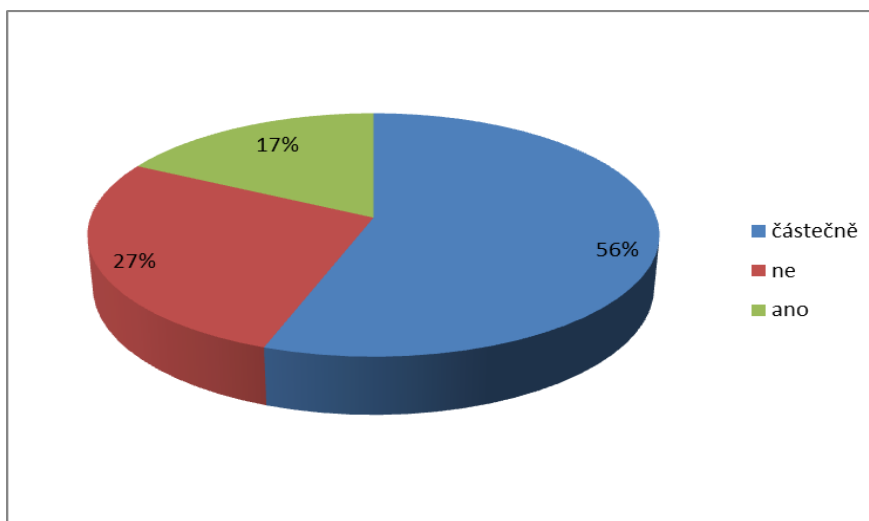
Otázka č. 15: Domníváte se, že jste schopni/na poskytnout účinnou intervenci obětem stalkingu?

Tabulka č. 15 Účinná intervence

Pomáhající profese		
Ano	16	17,4%
Ne	25	27,2%
Částečně	51	55,4%
Celkem	92	100,0%

Z tabulky je zřejmé, že **částečně je schopno poskytnout účinnou intervenci obětem stalkingu 55,4%** (51 respondentů). U **27,2%** (25 respondentů) uvedlo, že se domnívají, že **nejsou schopni poskytnout oběti účinnou intervenci** a pouze v **17,4%** (16 případů respondentů) z pomáhajících profesí má za to, že **jsou schopni poskytnout obětem účinnou intervenci**.

Vzhledem k předešlým výsledkům lze usuzovat, že u respondentů je patrná snaha o nějakou formu sebevzdělání, či schopnost pracovat s obětí obecně, neboť svou pomoc hodnotí jako alespoň částečnou s vědomím rezerv.

Graf č. 15 Účinná intervence

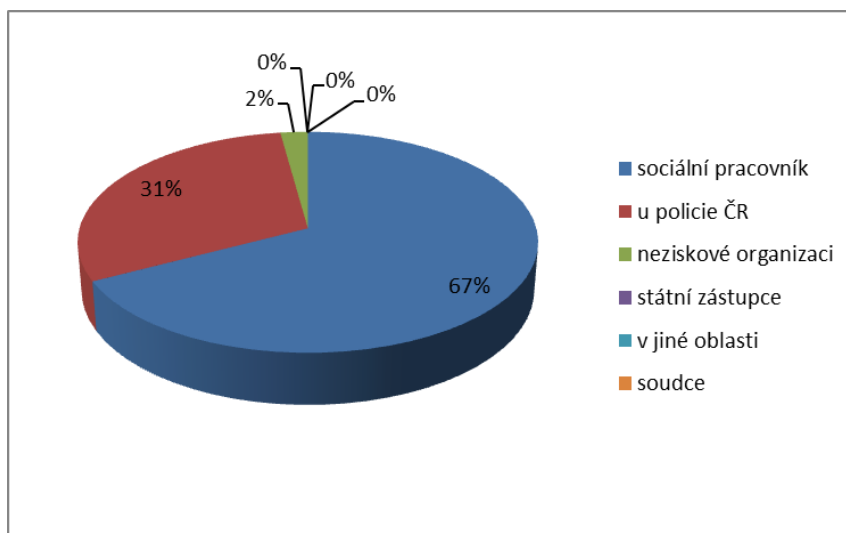
Otázka č. 16: Jste zaměstnán/a v?

Tabulka č. 16 Zaměření v pomáhající profesi

Pomáhající profese		
Nezisková organizace	2	2,2%
PČR	28	30,4%
Zástupce	0	0,0%
Soudce	0	0,0%
Sociální pracovník	62	67,4%
Jiná	0	0,0%
Celkem	92	100,0%

Z poslední uvedené tabulky je zřejmé, že v průzkumu bylo **nejvíce zastoupeno v počtu 67,4%** (62 respondentů) **sociálních pracovníků**. Druhou největší skupinu tvořili příslušníci **Policie ČR**, kteří byli zastoupeni v celkovém počtu **30,3%** (28 respondentů). **Nejméně zastoupená** skupina byla z **pracovníků neziskových organizací 2,2%** (2 respondenti). Ani v jednom případě se průzkumu neúčastnil státní zástupce.

Vzhledem k tomu, že je nesporné, že ze sféry neziskových organizací bylo zpracováno 15 dotazníků, je počet 2 respondenti nepřesný. Lze usuzovat, že se pracovníci z neziskových organizací zařadily do sociálních pracovníků dle pracovní pozice a nikoliv dle zaměstnavatele.

Graf č. 16 Zaměření v pomáhající profesi

14.4 Ověření předpokladů průzkumu

- 1. předpoklad:** Lze předpokládat, že více než 80% laické veřejnosti se s pojmem „stalking“ nikdy nesetkali.

Ověření předpokladu. PŘEDPOKLAD SE NEPOTVRDIL. Byl ověřen jako neplatný. Dle výsledků dotazníkového průzkumu vyjádřilo znalost významu pojmu stalking 73,7% (101 respondentů) z celkového počtu 137 respondentů.

- 2. předpoklad:** Lze předpokládat, že více než 60% laické veřejnosti neví, že je „stalking“ zahrnut i v novém trestním zákoně.

Ověření předpokladu. DRUHÝ PŘEDPOKLAD SE NEPOTVRDIL.

Z dotazníkového průzkumu bylo zjištěno, že 62,8% (86 respondentů) označilo stalking jako trestný čin definovaný dle nového trestního zákoníku.

- 3. předpoklad:** Předpokládá se, že více než 90% obětí stalkingu neví, kde hledat pomoc

Ověření předpokladu. PŘEDPOKLAD SE NEPOTVRDIL. Vzhledem k nízkému počtu dotázaných respondentek v rámci rozhovoru je výsledek však těžko interpretovatelný. Všechny respondentky měly potíže s vyhledáním odborné pomoci

a všechny tuto pomoc našly u policie. Cesty k řešení problému pomocí policie však byly náhodné nebo zprostředkované médii v tématickém dokumentu.

Tyto předpoklady byly autorkou bakalářské práce stanoveny v době, kdy byl stalking zahrnut v novém trestním zákoníku pouze necelé tři měsíce. Vycházelo se z aktuálních údajů dostupných v té době. Proto s odstupem více než 1 roku lze konstatovat, že proběhla mezi veřejností i pracovníky pomáhajících profesí osvěta zejména díky medializaci některých dlouhodobých případů stalkingu.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce se zabývala stalkingem – nebezpečným pronásledováním jako specifickou formu vztahového násilí. Cílem práce bylo zhodnotit jak teoreticky tak prakticky na vybraném vzorku 131 respondentů, zda je veřejnost informována o existenci stalkingu a zda ví, že je uzákoněn v novém trestním zákoníku. Metodou, která pomohla k dosažení cíle průzkumu byl dotazník. Předpoklady stanovené na počátku praktické části se neprokázaly, neboť bylo dle výsledků dotazníkového průzkumu zjištěno, že znalost významu pojmu stalking zná téměř většina dotazovaných respondentů, tedy 101 respondentů z celkového počtu 137 respondentů. Druhý předpoklad byl také prokázán jako neplatný, z výsledků vyplynulo, že 86 respondentů ze 137 dotazovaných, označilo stalking jako trestný čin definovaný dle nového trestního zákoníku.

V praktické části byla plánována jako stěžejní metoda rozhovor. Při přípravě a shromažďování dostupného materiálu a výběru respondentů bylo zjištěno, že vzhledem k tomu, že trestný čin nebezpečného pronásledování je v trestním zákoníku uveden teprve od 1.1.2010, je osobní kontakt s oběťmi pronásledování (v omezeném časovém prostoru pro vypracování práce) dosti problematický. Při zadání cíle bakalářské práce si autorka plně neuvědomila možné překážky, se kterými se při zpracování práce setkala. Nedomyšlela obtížnost a úskalí, která mohou nastat při vyhledávání a kontaktování obětí stalkingu, jak v oblasti etické, tak organizační. Při zpracování praktické části autorka narážela nejen na etický rozměr v komunikaci s oběťmi, ale celkově i na obsáhlost stanoveného cíle. Vzhledem k tomu, že stalking je v trestním zákoníku uzákoněn od 1.1.2010, nedaly se do jisté míry předvídat problémy, které následně vyvstaly v průběhu vyhledávání a kontaktování obětí stalkingu.

Třetí předpoklad byl vyhodnocen ze zmíněné metody rozhovoru. Stanovený předpoklad se zaměřoval na oběti stalkingu, u kterých se předpokládalo, že nevědí, kde hledat pomoc. I tento předpoklad se prokázal jako neplatný. Bylo prokázáno, že všechny respondentky měly potíže s vyhledáním odborné pomoci a přesto všechny nakonec pomoc našly a to u Policie ČR. Cesty k řešení problému pomocí policie však byly náhodné nebo zprostředkované médií v tématickém dokumentu. Vzhledem k nízkému počtu dotázaných respondentek v rámci rozhovoru je výsledek však těžko interpretovatelný.

Stalking je ovlivněn mnoha oblastmi činnosti člověka, a proto i jeho řešení spočívá v multidisciplinárním přístupu.

Tento problém se prohloubil i po realizaci a zpracování rozhovoru o další faktor. **Rozhovory s oběťmi stalkingu ukázaly na závažný problém, a to neinformovanost obětí o možnostech poskytnutí pomoci.** Z tohoto důvodu byla praktická část nad původní cíl rozšířena o dotazníkový průzkum v odborné a laické veřejnosti na téma informovanosti a proškolenosti v odborné pomoci.

Zvláštním zjištěním při zpracování praktické části je to, že i **během krátké doby jednoho kalendářního roku, se zřejmě díky medializaci a internetu informovanost veřejnosti velice zlepšila.** Na druhé straně je nutné upozornit na to, že vzhledem ke zjištěním, tato informovanost není rozdílná mezi laiky a tzv. odborníky, kteří by pomoc obětem pronásledování měli primárně poskytnout. Toto zjištění dává důrazný podnět pro další osvětu a zvyšování kompetencí odborné veřejnosti.

Zatím lze konstatovat, že veškerá tíha pomoci leží na Policii ČR, což není zcela ideální. Za prvé problém stalkingu, jak už bylo uvedeno je dosti složitý a i vyšetřování není zcela jednoduché. **Policie, která má na starosti trestnou činnost v celém jejím spektru je zatím s problematikou stalkingu seznámena zevrubně, a proto je nutné aby byla informována o jiných zařízeních, které pomoc obětem stalkingu mohou poskytnout.** Pomoc obětem tak, jak z práce vyplývá, je velmi nutná a trestní řízení je jenom částí této pomoci.

NÁVRH OPATŘENÍ

Na základě výše shrnutých zjištění lze definovat několik důležitých opatření vedoucích ke zkvalitnění pomoci obětem stalkingu.

Jistě i u stalkingu lze uvažovat o možné prevenci setkání se s nebezpečným pronásledovatelem a účinné obrany proti jeho patologickému jednání. Prevence je však spíše součástí celkové přípravy člověka k volbě vhodného životního partnera, schopnosti bránit se tlaku svého okolí a umět reálně zhodnotit danou životní situaci. Prevenci přímo proti stalkingu je tedy nutné přesunout do oblasti celkové přípravy člověka pro život.

Co lze však zcela jistě ovlivnit je přímá odborná pomoc oběti stalkingu a dalším lidem stalkingem ovlivněných. Základní kámen již byl položen, stalking byl definován od 1.1.2010 jako trestný čin přímo v novém trestním zákoníku. Nyní je na policii a orgánech v trestním řízení, jak se podaří tento trestný čin právně postihovat. Co je však zcela **nedostatečné, je institucionalizovaná pomoc obětem stalkingu a cílená informační kampaň**, ve které by se lidé se stalkingem seznámili v jeho základních charakteristikách a získali informace o možné pomoci obětem stalkingu a dalších postižených osob.

Vzhledem k tomu, že přípravou na průzkumné šetření i průzkumným šetřením samotným (viz praktická část) vyšlo najevo, že **odborná veřejnost, tj. pro účely použitého dotazníku pracovníci v pomáhajících profesích a policie, není dostatečně proškolená v práci s oběti stalkingu ani se stalkingem samotným**. Dalo by se říci, že stačí vypsát tématické kurzy a zařadit je do programu akreditovaných školících agentur. Není to ale vůbec jednoduché, protože odborníci na stalking pocházející z teoretických pracovišť a i odborníci z praxe se problematikou stalkingu zabývají pouze okrajově nebo vůbec.

Při přípravě průzkumného šetření formou rozhovoru, kdy bylo cílem oslovit oběti stalkingu, se autorka setkala s problémem, se kterým nepočítala. Mezi jinými byly osloveny organizace, které se zabývají domácím násilím. Autorka zjistila, že tyto organizace jsou natolik zahlceny stále rostoucím počtem případů domácího násilí, že pozornost na stalking je nad jejich finanční, časové i personální síly.

Nezbývá než soustředit síly na úrovni MPSV ČR i MV ČR a krajských úřadů na **podporu vzniku neziskových či příspěvkových organizací, které se budou intenzivně zabývat nejen osvětou na téma stalking, ale i odbornou přípravou**

zainteresovaných pracovníků. Tito pak mohou své teoretické i praktické zkušenosti předávat svým kolegům v terénu, kteří se s oběťmi a jejich blízkými setkávají při řešení konkrétních problémů. Nyní je veškerá tíha pomoci na orgánech činných v trestním řízení, a to je zoufale málo. **K uvážení je také podnět pro začlenění problematiky stalkingu do osnov přípravy učitelů a právníků na vysokých školách i v rámci celoživotního vzdělávání.**

Aby nezůstalo pouze u planých proklamací, v příloze bakalářské práce autorka přispěla do balíčku osvětových činností návrhem na leták, který by mohl být k dispozici na již dostupných místech, tj. na úřadech, u příslušných neziskových organizací, ve zdravotnických zařízeních, ve školách, na Policii ČR a při organizování tematických akcí pořádaných na téma stalking a témata jemu příbuzná.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování. *České vězeňství*. 2009, č. 3, s. 22-26. ISSN 1213-9297.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1 vyd. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vyd. Praha: Grada publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2207-8
5. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Jde po mě můj bývalý. *Psychologie dnes*. 2008, č. 6, s. 20-23. ISSN 1212-9607
6. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Stalking-vybrané poznatky o nebezpečném pronásledování. *Metodický pokyn pro pracovníky OSPOD v rámci interdisciplinárního týmu*. 2010
7. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat? *Právo a rodina*. 2009, č. 7. ISSN 1212-866X
8. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování. *Metodický pokyn Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8 pro MOP Praha*. 2009
9. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování – nový trestný čin. *Metodický pokyn pro složky Policie ČR*. 2010
10. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*. 2011, č. 2. ISSN 1212-866X
11. CHMELÍK, Jan a kol.. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. 1 vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6
12. JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1 vyd. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6
13. NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ, Daria, HÁJEK, STANISLAV. *Psychologie v právu*. 1 vyd. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-177-6
14. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Dana. *Partnerské násilí*. 1 vyd. Praha: 2008. ISBN 978-80-86131-76-4
15. PAVLOVSKÝ, Pavel a kolektiv. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2618-2

16. ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol.. *Krizová intervence pro praxi*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0586-9
17. STEINEROVÁ, Zuzana. *Posílení práv poškozených*. [online]. [cit. 2010-07-02]. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4709&d=257839>>
18. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Peněžitá pomoc obětem*. [online]. [cit. 2010-03-08]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=303>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A Katalog základních otázek pro oběti, které vyhledávají pomoc policie a podávají trestní oznámení (viz text s. 22)

PŘÍLOHA B Navrhovaný leták stalkingu

PŘÍLOHA A

Katalog základních otázek pro oběti, které vyhledávají pomoc policie a podávají trestní oznámení

Pro vyšetřování případů stalkingu je vhodné používat *katalog základních otázek* pro oběti, které vyhledávají pomoc policie a podávají trestní oznámení. Do tohoto katalogu patří 3 okruhy otázek:

1. Důležité informace o konkrétní podobě stalkingu

Kdy začal stalking?

- ∞ Kdo je pronásledovatelem (známý či neznámý pachatel)?
- ∞ Jaké jsou konkrétní způsoby pronásledování?
- ∞ Jak je doba trvání a intenzita pronásledování?
- ∞ Zda a jak pronásledovatel vyhrožuje?
- ∞ Došlo už na násilí? (poškození věcí, ničení majetku oběti...)
- ∞ Co předcházelo samotnému pronásledování?
- ∞ V "případě „ex-partner“ stalkingu je nutné zjistit, "zda v předcházejícím vztahu se vyskytovalo domácí násilí! (kritérium pro zvýšenou ohroženost oběti)

2. Důležité informace o chování oběti a jejich pokusech zastavit pronásledování

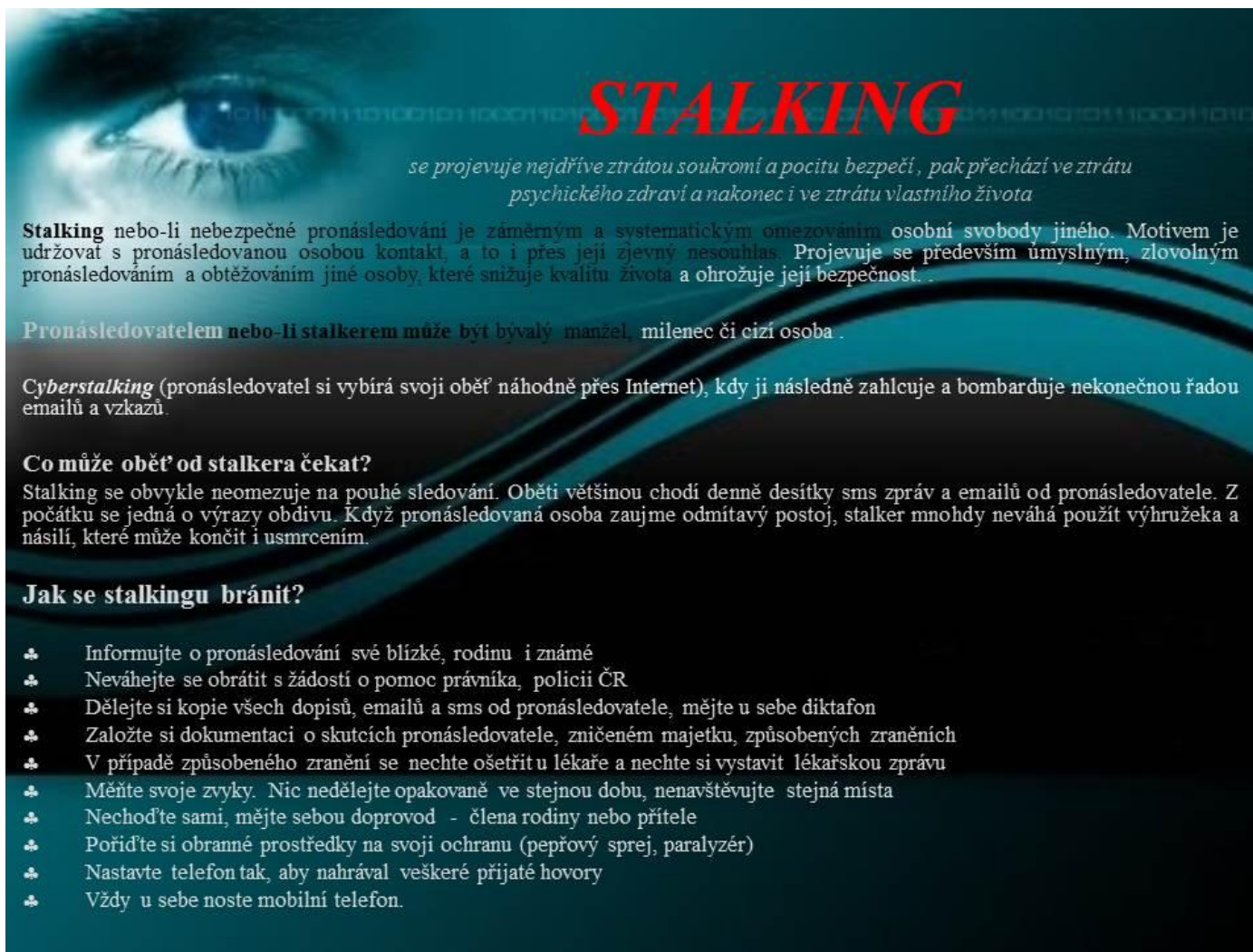
- ∞ V případě známého pronásledovatele: zda a jak sdělila oběť, že si nepřeje žádné kontakty?
- ∞ Jaká opatření na svou ochranu a stopnutí stalkingu již oběť učinila?
- ∞ Jaké problémy a potíže jí stalking doposud způsobil?
- ∞ Jaké důvody má pro své obavy? Čeho se nejvíc obává?
- ∞ Jaké možnosti má oběť pro zajištění vlastního soukromí a bezpečí?
- ∞ Jaké možnosti má oběť pro zajištění vlastního soukromí a bezpečí?

3. Důležité informace o stalkerovi- v případě známého pronásledovatele

- ∞ Odkud zná oběť stalkera ? (partner, kolega z práce, propuštěný zaměstnanec, soused...)
- ∞ Měla oběť kontakt se stalkerem? Jaký, jak dlouhý?
- ∞ Zná oběť osobní historii, rodinu a sociální vazby stalkera?

- ∞ Rozešli se rodiče stalkera, když byl ještě dítětem? Zažil stalker domácí násilí v původní rodině? Zažil jiné podoby násilí?
- ∞ Kdo byl/ je pro stalkera referenční osobou (tedy autoritou, na kterou dá -matka, kamarád, nadřízený a pod)?
- ∞ Jak lze charakterizovat sociální vztahy a kompetence stalkera?
- ∞ Zná oběť zvyky, postoje, pocity a emocionální chování stalkera?
- ∞ Jak hodnotí jeho potenciál k násilnostem?
- ∞ Konzumuje pronásledovatel alkohol, drogy? Jak to ovlivňuje jeho chování?
- ∞ Má v držení zbraň?
- ∞ Jak reaguje na úřady a jejich nařízení?
- ∞ Má kriminální anamnézu?
- ∞ Jaký je kulturní původ/zázemí stalkera?
- ∞ Existují okolnosti, které mohou vyhrotit situaci? (PČR 1)

PŘÍLOHA B - navrhovaný leták stalkingu

STALKING

se projevuje nejdříve ztrátou soukromí a pocitu bezpečí, pak přechází ve ztrátu psychického zdraví a nakonec i ve ztrátu vlastního života

Stalking nebo-li nebezpečné pronásledování je záměrným a systematickým omezováním osobní svobody jiného. Motivem je udržovat s pronásledovanou osobou kontakt, a to i přes její zjevný nesouhlas. Projevuje se především úmyslným, zlovolným pronásledováním a obtěžováním jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost.

Pronásledovatelem nebo-li stalkerem může být bývalý manžel, milenec či cizí osoba.

Cyberstalking (pronásledovatel si vybírá svoji oběť náhodně přes Internet), kdy ji následně zahlcuje a bombarduje nekonečnou řadou emailů a vzkazů.

Co může oběť od stalkera čekat?

Stalking se obvykle neomezuje na pouhé sledování. Oběti většinou chodí denně desítky sms zpráv a emailů od pronásledovatele. Z počátku se jedná o výrazy obdivu. Když pronásledovaná osoba zaujme odmítavý postoj, stalker mnohdy neváhá použít výhrůžka a násilí, které může končit i usmrcením.

Jak se stalkingu bránit?

- ♣ Informujte o pronásledování své blízké, rodinu i známé
- ♣ Neváhejte se obrátit s žádostí o pomoc právníka, policii ČR
- ♣ Dělejte si kopie všech dopisů, emailů a sms od pronásledovatele, mějte u sebe diktafon
- ♣ Založte si dokumentaci o skutcích pronásledovatele, zničeném majetku, způsobených zraněních
- ♣ V případě způsobeného zranění se nechte ošetřit u lékaře a nechte si vystavit lékařskou zprávu
- ♣ Měňte svoje zvyky. Nic nedělejte opakovaně ve stejnou dobu, nenavštěvujte stejná místa
- ♣ Nechoďte sami, mějte sebou doprovod - člena rodiny nebo přítele
- ♣ Pořídte si obranné prostředky na svoji ochranu (pepřový sprej, paralyzér)
- ♣ Nastavte telefon tak, aby nahrával veškeré přijaté hovory
- ♣ Vždy u sebe noste mobilní telefon.

Stalking dle pohledu zákona

Od 1.1.2010 vstoupil v účinnost nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., v kterém je zakotvena možnost stíhání chování, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a to nebezpečného pronásledování (dle § 354 tohoto zákona). Se stalkingem souvisejí i § 353 nebezpečné vyhrožování a dále § 352 násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci.

Institut krátkodobé ochrany

Je definován v zákoně o Policii ČR. Krátkodobou ochranou osoby se rozumí opatření zahrnující:

- fyzickou ochranu
- dočasnou změnu pobytu osoby
- použití zabezpečovací techniky
- poradensko-preventivní činnost

Krátkodobou ochranu osob poskytne policie v odůvodněných případech osobě, které hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Krátkodobá ochrana osob se v odůvodněných případech poskytne také osobám blízkým. Tuto ochranu nelze poskytovat bez souhlasu osoby, které se ochrana týká. V případech, že existuje naléhavá potřeba chránit poškozené oběti nebo jim blízké osoby, je možné užít tzv. předběžného opatření a to již v průběhu trestního řízení. Jako předběžné opatření je možné uložit:

- zákaz styku s poškozeným nebo jeho vyhledávání
- zákaz styku s konkrétně vymezenými osobami a jejich vyhledávání
- zákaz návštěv konkrétně vymezených míst, akcí, zařízení nebo jiných prostředí
- příkaz zdržovat se v místě svého pobytu
- zákaz vycestovat za hranice České republiky apod.

Peněžité odškodné

Oběti závažných trestných činů mají nárok na odškodné až ve výši 150.000,- Kč. Tato částka je určena k tomu, aby se obětem podařilo překlenout sociální propad po prožitě traumatické události. Tato pomoc je určena třem skupinám lidí: pozůstalým, obětem s těžkou újmou na zdraví, obětem trestných činů znásilnění. Nárok na odškodné mohou oběti požadovat maximálně jeden rok po tragedii!

Kde hledat pomoc?

- Policie ČR 158
- Dona linka (nonstop) 251 511 313
- Bílý kruh bezpečí (nonstop) 257 317 100
- Rosa (SOS linka od po-pá od 9-18 hodin) 602 246 102
- Profem (linka právní pomoci obětem domácího násilí) 224 910 744